DÉRY TIBOR

A KÉTHANGÚ KIÁLTÁS

DÉRY TIBOR

A KÉTHANGÚ KIÁLTÁS

WIEN 1922 ● VERLAG JULIUS FISCHER

A rajzokat
Grósz Andor
készítette

I.

Azóta, hogy Diró beköltözött a házba, furcsa dolgok történtek ott éjjelenkint. Az esetről először a lakók szereztek kénytelen-kelletlen tudomást, kezdetben maguk is hitetlenül s véletlennek gondolva a dolgot, később már ijedten, suttogva adták szájról-szájra s mint a futótűz, úgy terjedt el a hír az utca szomszédsága között.

A kétemeletes sárga ház a külváros legszélén állott, keskeny, rövid, kis utca sarkán. Észak felé, ameddig a szem ellátott, gyárkémények meredtek az égnek, a ház hosszát pedig a közeli pályaudvarból kifutó, szinte beláthatatlan szélességű sínhálózat szegélyezte. Füst fojtotta szürkére éjjel-nappal a sűrű levegőt, a gyárak tülkölése, vonatok örök zakatolása s a lokomotivok síró rikoltása soha, egy pillanatra sem szünt meg, az emberek csak kiabálva beszélhettek egymással. A gyárak egy része éjjel is üzemben volt, erős ívlámpák vakították az éjszaka csendjét. A sínek felett, végeláthatatlan hosszúságban, remegve függött az ezernyi fehér fényű nap, vérpiros szemek bámulták sűrűn az éjszaka megszentségtelenített titkát, égő, zöld jelzők csapódtak le, mint hulló csillagok a fénylő sínek felett. Messziről, a pályaudvar felett vörösen világító köd szállt az ég felé. Az utca kövezetlen volt, ilyenkor őszkor lucsogó, mély sár húzódott el a két házsor között.

A kis ház szűk lakásait munkáscsaládok lakták. Régi ház volt, vastagfalú, a lakások egy hosszú, szűk udvarra nyiltak, rácsos folyosók szegték az udvart az emeleteken. A szoba, ahova Diró később, ősz kezdetén beköltözött, a padláson volt. A szoba ajtaja mellett vaslépcső vezetett fel a tetőre, a tetőnek egy négyszögletű, lapos, ráccsal körülvett részére. Ez a lapos csak néhány négyszögméter területű tetőrész fontos és érthetetlen szerepet játszott a későbbi történtekben.

Az emberek nem is tudtak róla, hogy uj lakó költözött a házba. A lépcsőházban ugyan találkoztak néha egy hosszú, sovány, ismeretlen emberrel, de senkinek sem tünt fel, mert a házat sok idegen ember járta. S csak az első furcsa éjjel után tudták meg a házmestertől, hogy ez az ember a házban, a ház egyetlen padlásszobájában lakik. Ez körülbelül tíz-tizenkét nappal azután történt, hogy Diró beköltözött a szobába.

Ezen az éjjelen, úgy egy óra felé — néhányan ugyan azt állították, hogy már előbb hallották — rekedt kiáltás hangzott végig a házon. A kiáltás s csakhamar utána hosszabb ideig tartó, néha-néha megszakadó kiabálás az udvar felől, az ablakokon keresztül hatolt be a szobákba s a legmélyebb álmú embereket is felverte. Körülbelül egy óra hosszatt tartott a lárma s a lakók később egyértelműen állapították meg, hogy két különböző hang, de mind a kettő rekedt ember hangja, hangzott valahonnan fentről a sötétből, hogy a két hang hasonlított egymásra, de valahogyan mégis különbözött egymástól s hogy soha egyszerre, mindig csak egymás után vált hallhatóvá. Mint valami rettenetes dühű veszekedés, úgy hallatszott s különösnek csak az tetszett, hogy soha egymás szavába nem vágtak, soha a két hang egyszerre nem vált hallhatóvá, mintha a két ember, rettenetes dühe dacára, udvariasan végighallgatta volna egymás mondanivalóját. Különös volt még, hogy bár a ház legelrejtettebb zugába is behallatszottak a hangok, senki nem vette ki csak egy szónak az értelmét is, mintha nem is szavakból állott volna az egy óránál is tovább tartó ordítozás.

De mindezeket a részleteket csak negyedik nap, mikor már harmadszor ismétlődött az éjjeli jelenet, figyelték meg a lakók ily pontossággal s állapították meg egyértelműen maguk között. Első éjjel még azt hitték, hogy a ház valamelyik régi lakásán tört ki a veszekedés. De napközben az asszonyok egymást kérdezgetvén, csakhamar rátaláltak a házmesterné útján az idegenre s következő éjjel már tisztán megfigyelték, hogy az ordítozás a magasból ered, a padlásszobából.

A második emeleten, közvetlenül Diró szobája alatt, Kuhár István parkettmunkás lakott a feleségével s két gyerekével. Becsületes, dolgos

emberek voltak, a férfi javakorabeli, az asszony fiatal s csinos. Nem igen érintkeztek a többi lakókkal — akik folyton egymás lakását búják — takarékoskodtak, a férfi nem járt kocsmába s mivel nehéz munkáról csak este tért haza, rendszerint korán feküdtek le.

Ezeket az embereket viselték meg legjobban az események. Az első éjjel az ember kutyája vinnyogására ébredt fel. A kopó két elülső lábával az ágyra kapaszkodva, égő szemekkel egyenesen gazdája arcába nézett s vinnyogva, nyöszörögve sírt. Kuhár álmosan kinyújtotta kezét s mire sem gondolva, megsimogatta az állatot. Azonnal észrevette, hogy a kutya szőre fel van borzolva s egész teste lázasan remeg. Az álom eltűnt szeméből, ijedten felült s gyufa után tapogatózott. Kívül az eső kopogva verte az ablakokat, az üvegtáblákat meg-megzörrentette egy a ház alatt elzakatoló tehervonat. Mire megtalálta a gyufát, a vonat elhaladt s egy pillanatra csend állt be. Távoli füttyentések hangzottak csak s az eső lassú kopogása.

Kuhár később úgy mesélte el a dolgot, hogy első pillanatban azt hitte, betörő jár a lakásban. Fejét még kissé megülte az álom köde s nem bírt tisztán gondolkodni, különben ez eszébe se jutott volna, hisz ha idegen jár a lakásban, a házőrzésre betanított kopó üvöltve már rég rávetette volna magát.

Meggyújtotta a gyertyát s felült az ágyban. A homályos, sárga fénynél semmi rendkívülit nem észlelt. Megnézte az órát, pontosan háromnegyed egy volt. Felkelt s kezébe véve a gyertyát, körüljárta a szobát. Majd kiment a konyhába, azt is megvizsgálta. A kutya mindenütt vinnyogva járt nyomában.

Bosszankodva jött vissza a szobába, de mielőtt visszafeküdt volna az ágyba, a négy hónapos kis fia bölcsőjéhez ment s fölébe hajolt. S ijedten vette észre, hogy a gyerek álmában sír. Apró arca fájdalmasan el volt torzulva, ökölbe szorult két kis keze remegett s a csukott szemhéjjak mögül lassan folytak a könnyek. Az ember értelmetlenül, ijedten nézte. A kutya is még egyre sírt, befurakodott a két lába közé s Kuhár érezte, hogy egyre erősebben remeg.

— „Mi az... mi baj van?“ — szólalt meg hirtelen az asszony, aki most felébredt s ijedten felült az ágyban.

Ebben a pillanatban hangzott fel a rémes, rekedt ordítás. Másfél-két percig körülbelül egyforma erősséggel hangzott, bezuhant a szobába, szinte kifeszítette a falakat. Az asszony felsikoltott s hátrahanyatlott az ágyban.

Az éjjel hátralevő részét a férfi s az asszony álmatlanul töltötte. Csodálatoskép a gyerekeket a közvetlen közelükben hangzó borzalmas ordítozás nem ébresztette fel. De a nagy ágyban alvó három éves kislány, csak úgy mint a csecsemő, egész idő alatt — körülbelül egy óra hosszatt tartott a rekedt lárma — álmában hangtalanul sírt. A kis lány különösen szenvedett, arca fakóvá vált, tátogó száján nehezen lélegzett s időnkint mintha görcsök rázták volna meg testét. Mikor a kiáltozás megszünt, a gyerekek is abbahagyták a sírást s rövid ideig tartó nyugtalan hánykolódás után csendesen aludtak tovább.

„Idegen dolgokba ne ártsa magát bele az ember“ mondta Kuhár feleségének, aki, mikor az első ijedtségtől magához tért, egyre küldte, kérte, szinte rimánkodva kérte a férfit, hogy nézzen szét, menjen fel a padlásra, vagy ahonnét a kiabálás hangzik s békítse ki az embereket vagy vigyázzon rájuk, de valamit tegyen, mert ez rettenetes. A férfi nem ment.

S mégis az asszony volt az első, aki az eset külsőleg megfogható, érzékelhető, különös, érthetetlen részleteit megismerte, sőt tán ő volt az egyetlen, aki azon túl is megsejtett, tán meg is ismert valamit abból, amit emberi ésszel megérteni nem lehet.

Azon az első éjszakán nem aludtak el többé s a férfi reggel a szokottnál korábban, öt óra tájban ment el hazulról. Mikor kilépett a lépcsőházba, egy pillanatra eszébe jutott, hogy mégis felmegy a padlásra, szétnéz ott egy kicsit . . . az volt az érzése, hogy ami az éjjel elhangzott, az több volt köznapi veszekedéseknél... Felnézett a padlásra vezető lépcsőn, koromsötét volt ez, künn alig derengett még, a lépcsőház törött ablakán hideg szél sűvített be, a falépcső recsegett. Megborzongott s gyorsan leindult az utcára.

Az asszony, alig hogy az ura elment, magára vette a nagy kendőt s gyertyával kezében kiment a lépcsőházba. Ott várt egy darabig, míg megbizonyosodott róla, hogy az ura tényleg elment, azután felindult a padlásra. Nagyon félt. Kezében a gyertya remegett s mikor az utolsó lépcsőfokon a szél hirtelen elfujta a lángot s vak sötétség szakadt rá, halkan felsikoltott. Egy pillanatig gondolkodott, hogy visszamenjen-e gyufát hozni, de azután eszébe jutott, hogy a padlás eléggé világos s gyorsan kinyitotta a recsegő nagy vasajtót.

Néhány percig lábujhegyen állva feszülten hallgatódzott. Mintha valahonnét, tán a padlásszoba irányából, halk nyöszörgést hallott volna! Ámbár úgy tudta még, hogy a szoba lakatlan, mégis szentül meg volt róla győződve, hogy nem csalódott. Figyelmesen körülnézett. A gyenge, alig derengő szürkületben a tágas, zegzúgos padlás falai alig látszottak, felismerhetetlen, hatalmas alakú tárgyak körvonalai mozogtak mindenütt a fojtó homályban.

Ekkor még egyszer eszébe jutott, hogy visszafordul, elszalad, elrohan, teljes erejéből rohanva visszamenekül lakásába s magára zárja minden ajtaját. Egész teste remegett, a gyertya lázasan csörömpölt kezében. De ez csak egy pillanatig tartott. Rögtön utána előreindult.

Már néhány lépés után tisztán kivette, hogy a szoba ajtaja nincs bezárva, csak be van támasztva, sőt tán még az sem, tán már akkor is ki volt nyitva. Mert az asszony később a további részletekre nem emlékezett vissza. Arról még tudott, hogy mikor az ajtó elé ért, egy gyorsvonat fülsiketítő zakatolása tört bele a csendbe s hogy akkor néhány percig, míg a vonat el nem haladt s zakatolása a messzeségbe nem halt, mozdulatlanul állt az ajtó előtt. Sőt még arra is emlékezett később, hogy abban a pillanatban, hogy a kilincsre tette a kezét, az ajtó melletti tört üvegű kis padlásablakon hirtelen beáradt az előbb elhaladt vonat mozdonyának felszálló szürke füstje s egy pillanatig kínosan fojtogatta a mellét. De arra, hogy a betámasztott ajtót ő nyitotta-e ki, vagy hogy már nyitva volt-e az ajtó, sehogysem bírt később visszaemlékezni. Ámbár, alapjában véve, ez a körülmény tán nem is volt fontos!

Kuhár elmenetele után körülbelül egy félórával visszajött a lakásba. Útközben eszébe jutott, hogy odahaza hagyta a gyalú csikót, pedig aznap szüksége volt rá, tehát gyorsan visszafordult s hazajött. Az összes ajtókat tárva-nyitva találta, a szobában a padlón eszméletlenül feküdt az asszony. Sokáig élesztgette, míg magához tért. De nem szólt, nem vallott semmit, bárhogy faggatta is a férfi. Hamuszürke volt az arca, egész teste remegett s értelmetlen szavak törtek ki torkából. „Két arc . . . két arc . . .“ ismételgette lázasan, még félig eszméletlenül s csak mikor már teljesen magához tért, hallgatott el végleg.

A rákövetkező, második éjjeli jelenet után, Kuhárné térdre vetette magát férje előtt és sírva, rimánkodva, könyörögve kérte, hogy költözzenek ki, azonnal költözzenek ki a lakásból. De erről az ember hallani sem akart. A lakás nagyon olcsó volt, igen megfelelő, a költözködés pedig drága. Az asszony hiába kérte.

Még egyszer megismétlődött az éjjeli kiáltás, azaz hogy úgy, ahogy eddig történt, pontosan ugyanúgy, még csak egyszer ismétlődött meg, a rákövetkező, harmadik éjjel. Körülbelül egy óra felé kezdődött és egy óra hosszatt tartott. Ekkorra már a ház valamennyi lakója teljes egyöntetűséggel állapította meg az összes részleteket és amiről előző nap még csak suttogva, maguk között beszélgettek, negyednapra már az egész szomszédság, az egész utca, környék tudta és hol hitetlenül, nevetve, hol szörnyülködve, ijedten, naphosszatt tárgyalták az esetet.

Harmadik éjjel még a következő két részletet figyelték meg. Mindkettő különös és érthetetlen volt. Az egyik, amit Kuhárék már első éjjel tudtak s ami az asszonyt szinte a kétségbeesésbe kergette: a kiáltozás alatt a házban az összes gyermekek álmukban hangtalanul sírtak. Különösen a három-négy évesek szenvedtek láthatóan s ezek közül is legerősebben a lányok. A harmadik éjjel egy asztalos négyéves kislányát — szinte a kiáltás első pillanatától fogva — rendkívül erős görcsök lepték meg. Az anya sírva fakadt, amikor meglátta, kiemelte az ágyból, hideg borogatást rakott a nyakára, majd amikor ez se használt, költögette, talpra állította, de a gyerek leesett a

padlóra s tovább aludt, nem lehetett felébreszteni. Csak reggel felé nyugodott meg, de sápadt volt és gyenge s egész nap nem nyúlt az ételhez.

A második részletét az esetnek, amit aznap még megtudtak, tisztán a véletlennek köszönhették.

Délután öt óra tájban a házmesterné meglátogatta Kuhárnét.

„Be rossz bőrben van lelkem!" csapta össze kezét a kövér házmesterné, mikor az asszonyt meglátta. Kuhárné a sarokban kuporgott egy kis padkán, homlokát kezébe támasztva, mozdulatlanul ült. Arca fehér volt, mint a fal, szemét mély fekete árkok karikázták alá. Hogy hirtelen rányitották az ajtót, összerezzent s halkan felsikoltott.

A házmesterné tán egy negyedóráig maradt Kuhárnénál. De hogy ez egész idő alatt mozdulatlanúl, némán ült, alig-alig felelve a szapora kérdésekre, csakhamar megunta s elbúcsúzott. Látogatásának igazi céljával nem is mert előhozakodni. Arra akarta tudniillik az asszonyt megkérni, hogy kisérje őt fel a padlásra, az idegen szobájába. De még csak alkalma sem nyílt rá, hogy szóba hozza a dolgot, mert alig hogy kiejtette a Diró nevet — ez mindjárt beszélgetésük legelején történt —, Kuhárné felemelte a kezét, fájdalom torzította el arcát s remegő hangon rákiáltott: . . . „ne beszéljen erről . . . nem tudok semmit . . . semmit!" A házmesterné elhallgatott, megütközve nézett rá, aztán gyorsan másra vitte a szót s nemsokára elbúcsúzott.

Most hogy kilépett az ajtón, tünődve állt meg a folyosón. — Mi baja van ennek? — gondolta s értelmetlenül, gyanakodva csóválta fejét. S pletyka, gyanakodó asszonyi eszével rögtön arra gondolt, hogy hátha Kuháréknak is van valami közük a dologhoz. Csóválta a fejét, aztán habozva, lassan megindult a lépcsőn.

Az igazat megvallva, félt ettől a látogatástól, félt attól, hogy Dirót odahaza találja. Lába remegett, ahogy felfelé haladt a lépcsőn, dühödten szidta azt a három-négy asszonyt, akiket megkért, hogy kisérjék fel s akik vagy egyenesen megtagadták, vagy valami kifogással hárították el maguktól az ijesztő feladatot. Nem! — egyik sem akart jönni, de neki azért

fel kell menni . . . egyedül is . . . s ha nyakát kitekeri is az a sátán . . . mert az a nyomorult gazember férje a kocsmában dülöng, hogy az isten rothassza meg elevenen! . . . de a háziúrral nem lehet packázni s az már tegnap is rászólt, hogy mi lesz a bejelentő ívvel . . .

Nagyokat fújt, hogy egyre növekvő félelmét leplezze. Sötétedett s már-már arra gondolt, hogy mégis holnapra halasztja el az útját, korábbi órára, mikor még világos lesz . . . de hogy közben az ajtóhoz ért, vérmes-dühösen hirtelen felrántotta s belépett.

Diró nem volt odahaza. Megkönnyebbülten sóhajtott fel, azután óvatosan körülnézett a kis szobában. Körülbelül tíz percig maradt ott, apróra megvizsgálgatva minden fiókot, a nyitott szekrényt, amelyben csak egy katonanadrág lógott s egy piszkos ing, az összes sarkokat s még az ágy alá is letérdepelt s alája nézett, hogy hátha ott talál valamit, vagy . . . tudj' isten! . . . valakit . . .

Mikor megbizonyosodott róla, hogy a szoba teljesen üres, nagyot fújt s kissé megnyugodva, de még mindig remegő lábakkal lefelé indult. Kuhárék ajtaja elé érve hallotta, hogy a recsegő lépcsőn valaki lassú, nehéz léptekkel jön felfelé. Lenézett a sötét lépcsőházba, azután hirtelen beszaladt Kuhárnéhoz.

Az ablakon keresztül megfigyelte, hogy Diró egyedül megy fel a padlásra.

S még aznap éjjel bebizonyosodott, hogy ez az ember az éjjelt egyedül is tölti szobájában. A házmesterné Kuháréknál maradt este tíz óráig, az ablak mögött ült s leste a padlás feljáratát. Tíz órakor egy másik asszony, az első emeleten lakó asztalos felesége váltotta fel, a házmesterné pedig lement, elzárta a kaput s azontúl már senkit sem eresztett be rajta. Ébren maradt ő is, vigyázta a lépcsőházat s hogy el ne aludjék, felrakta a pápaszemét s a férje harisnyáit foltozta. Éjjel egy óráig halotti csendben állt a ház. Diró tehát addig egyedül volt a szobában. A lépcsőn senkise mutatkozott, a szoba üres volt, mikor belépett, a padlás második nagy vasajtaja pedig duplán is, lánccal, lakattal bezárva

s a kulcs a házmesterné zsebében. A lépcsőn senki meg nem közelíthette, egyedül kellett, hogy legyen.

S éjjel egy órakor a magasból mégis felharsant a rémes kéthangú ordítás.

A lakók még az éjjel elhatározták, hogy jelentést tesznek a rendőrségnek.

De másnap ez valamilyen okból nem történt meg. S a rákövetkező éjjel nyugodtan telt el. A kiáltás még öt napig nem ismétlődött meg. Semmi különös nem történt ezalatt s a lakók már-már teljesen megnyugodtak s szinte el is feledkeztek a történtekről. Csak Kuhárné kérte, rimánkodva-sirva, nap-nap után a férjét, hogy költözzenek ki azzonal a lakásból.

Öt napra tehát nyugalom tért vissza a házba. Úgylátszik, hogy ezalatt az idő alatt nem történt semmi, vagy ha történt is valami, sem a házmesterné, sem a lakók nem tudtak róla. Csak Kuhárné továbbra is kétségbeesett viselkedése ejtette gondolkodóba a házmesternét, aki már előzőleg is gyanút fogott s azóta naponta meglátogatta s erősen figyelte az asszonyt.

A hatodik nap Diró a rendesnél korábban jött haza. Egész nap esett az eső, négy órakor már teljesen besötétedett. Nedves őszi köd úszott az utcákban, a villanylámpák fénye elhalón csillogott. A házak teteje beleveszett a sötétbe, a hideg szél mozdonyok vastag füstfelhőit csapta minduntalan a sáros utcára.

A házmesterné épp a kapuban állt, mikor Diró hazajött. A ház előtt egy magasra megrakott teherkocsi állt, beleakadva a feneketlen sárba. A katonaruhás kocsis éktelen káromkodása s az ostorpattogás fülsiketitően vágódott végig az utcán, az erős lovak görcsösen elnyúlt hátán fénylett az izzadtság.

A házmesterné épp érdeklődve figyelte a kocsit, mikor Diró hirtelen megjelent előtte. Úgy vette észre, hogy kissé inogva jár a lábán. Háttal állt feléje s két karját lóbálva, előrehajolva, mozdulatlanúl nézett a kocsira.

A házmesterné később is pontosan emlékezett az azután történtekre. Diró percekig mozdulatlanul állt s maga elé nézett. A katona egyre verte a lovakat. Majd leugrott a bakról s előreszaladt. A lovak elé állt, a zablánál fogva a gyeplőt, rángatta őket előre. Részeg volt s dühös, mert a kocsi egy tapodtat sem mozdult. S hirtelen megfordította az ostort s ordítva, vastag végével teljes erejével rávágott a lovak orrára. Hármat-négyet ütött rajtuk. A lovak felágaskodtak, görcsbe feszültek, az egyik irtózatos fájdalmában hangosan felnyerített s mind a négy lábával egyszerre a levegőbe ugrott.

Ebben a pillanatban ütötte meg a házmesterné fülét az a rettenetes ordítás, ami azelőtt éjjelenként a padlásról hangzott. A rémesen rekedt hang egyszerre betöltötte az egész utcát s mint ha minden ház minden ablakából egyszerre zuhogna, mint a világ halálhörgése — nem lehetett megállapítani, hogy honnét ered. Ezúttal csak három-négy pillanatig tartott s jóval gyengébb volt, mint az éjjeli kiáltás. A házmesterné hátratántorodott, megfogódzott a kapufélfában s azután halálsápadtra vált arccal rögtön Diróra nézett. De ez a kiáltás alatt mozdulatlanúl állt a régi helyén. S csak néhány pillanat mulva rázkódott meg hirtelen s mintha villanyos ütés érte volna, égnek csapta a két karját. Igy, égnek tárt karokkal állt mozdulatlanul, majd előreugrott, a kalapot lerántotta fejéről, a földhöz vágta s hangtalanul, mintha megnémult volna, nekivetette magát a kocsisnak. Az ostort kiszakította kezéből s magas ívben elröpítette. Azután megfogta a mellénél s egy irtózatosat lódított rajta, hogy az ember messzire elpördülve, kiabálva, háttal belevágódott a sárba. Egy pillanatig még mozdulatlanúl állt, égnek emelt karokkal, azután megfordult s a még mindig egy helyben álló házmesternét könyökével súrolva némán berohant a kapuba. Forró, szinte tüzes lehelete belecsapott az asszony arcába, szeme csillogott s hosszúkás, eltorzult arcából kivillogtak az éles csikorgással egymásnak feszülő nagy, fehér fogak. A házmesterné azt állította később, hogy ezt a csikorgást még akkor is hallotta, mikor a rohanó lépések zaja már elveszett a néma lépcsőházban.

Este tizenegy óráig semmi sem történt. Kuhár, aki mint rendesen, korán jött haza, ugyan azt állítja, hogy hét óra tájban valami dörömbölést hallott a padlás tájékáról, mintha valami súlyos tárgyat, asztalt vagy szekrényt, nekivágtak volna a falnak vagy a padlónak, de ezt senki más nem hallotta.

Tizenegy órakor, amikor az orditás ismét felhangzott, a ház összes lakói már aludtak, Kuhárék, a házmesterné s az első emeleten lakó asztalos kivételével. Ezek mind csodálatos, szinte hihetetlen egyöntetűséggel beszélték el a történteket.

Az ordítás hirtelen hangzott fel, de mindegyiküknek közvetlen közelében. A földszinten lakó házmesterné, aki egyedül ült a szobában s az urát várta, megesküdött rá, hogy az ordítás a mellette levő szekrényben keletkezett. Rögtön rá, hogy első ijedtsége elmult, a padlóra borította a szekrényt s ráült, lázas remegésben egész éjszaka rajta ült, mig csak teljesen ki nem világosodott.

Az asztalos a már alvó felesége ágya mellett ült s ép lefeküdni készült, mikor a kiáltás felharsant. Mintha villámcsapás érte volna, úgy fordult hátra s felesége arcára meredt megrettenve: a kiáltás az asszony szájából eredt. Borzadva s minden ízében remegve, kirohant a szobából egyenesen Kuhárék lakásába.

Azok mozdulatlanul, halott-sápadtan ültek egymással szemben az asztalnál. Kuhár egy könyvet ejtett le a földre s épp lehajolt érte, mikor a kiáltás a z a s z t a l f ö l ö t t, felesége szájából felharsant. Felpattant s rámeredt. De Kuhárné némán, mozdulatlanul ült, ő tudta, a halál biztonságával tudta, hogy a rémes hang a z a s z t a l a l a t t, férje torkából eredt.

Mikor az asztalos berohant s nem is figyelve a sápadt emberekre, elfulva, kiabálva segítségül hívta őket, még mindig némán, mozdulatlanul ültek egymással szemben. Eleinte alig hallották az asztalos szavát. De aztán az asszony felugrott s hangos zokogással térdre vetette magát.

„Jóságos isten“ kiabálta remegő hangon, „ez a világ vége . . . bocsásd meg bűneinket!“

Kuhár felállt s lassú léptekkel az ajtó felé tartott. Egymásra szorította ajkát s zsebéből remegő kézzel kést húzott ki.

„Vigyázz az asszonyra," sziszegte hátra, „én... én véget vetek ennek... isten engem úgy segéljen."

De még mielőtt elérte volna az ajtót, az asszony észrevette szándékát. Felugrott, mint az őrült, az ajtó elé vetette magát s Kuhárt a mellénél fogva eltaszította.

„Nem szabad... nem szabad... nem nem nem... nem engedem, hogy meghalj", kiabálta könnyektől elfuló, hörgő hangon.

Nem lehetett vele bírni. Az ajtó előtt levetette magát a földre, rúgott, harapott, senkit sem engedett a közelébe. Mintha görcsök rángatták volna testét, úgy vonaglott a földön.

A két férfi komoran ült az asztal mellett. Mélységes csönd borult a házra, az alvókat úgy látszik nem ébresztette fel a kiáltás. A szoba mélyén gyertya égett, imbolygó, sárga fénye csak homályosan világította meg a hideg szobát. Lassankint az asszony is elcsendesedett, kuporogva leült az ágyra. Mozdulatlanul, némán ültek mind a hárman s ha néha rémült, üres tekintetük összetalálkozott, borzadva elkapták fejüket. Oly nagy volt a csönd, hogy a gyertya halk sercenésére az asszony felriadva összerezzent.

„Nézd... nézd... a gyerekek sírnak... a mi bűneinket siratják," zokogott fel hirtelen s rávetette magát kislánya testére. A férfi felállt s a bölcsőhöz lépett. Az apró gyerek csukott szemhéjai mögül sűrün folytak a könnyek.

Azután ismét tökéletes, hideg csend állt be. Némán, tehetetlenül ültek egymásra meredt tekintettel, kétségbeesés lángolt a szemekben. Az ablak előtt sűrű köd gomolygott, a pályatest hatalmas ívlámpái csak mint elhaló, messzi csillagok rezzentették ki gyenge fényüket. Távolodó vonat füttyentése hallatszott a sűrű sötétből.

„Mintha valahogy világosodna a szoba," szólalt meg hirtelen Kuhár s figyelve körülnézett.

„Dehogy! Még tizenkét óra sincs," felelte az asztalos s értelmetlenül bámult Kuhárra.

Megint csend állt be, csak az asszony fel-felcsukló visszafojtott sírása hallatszott. A kislány erősen hánykolódott az ágyban.

Kuhár hirtelen felugrott a székről s kinyujtott karral mutatott a falra.

„Oda... oda nézz," mondta szakgatott, halk hangon s karja mereven ide-oda remegett. „Az órát nézd . . . a falon . . . az előbb még nem tudtam kivenni... most tisztán látom... éjfél lesz nyolc perc mulva."

Az asztalos előrehajolt s némán bámult a falra. Az asszony is felült az ágyban, ölébe szorítva lánya hánykolódó, kis testét.

A szobában valami halvány, sárgás-zöld fény terjengett. A gyertya fénye el-elmosódott. Mintha valami világító köd lengett volna köröskörül, eredete sehol se volt a fénynek, lustán, lassan, érthetetlenül ömledezett szét a falakon. Az ablakon át nem jöhetett, kívül koromsötétség terpeszkedett. A butorok körvonalai homályosan, elmosódva lengedeztek, mintha maguk is köddé váltak volna, mozogva belevesztek a fénylő sötétbe. A gyertya lángja fénytelenül, szünet nélkül zakatolva lobogott. S mintha minden mozgott volna a fényben, Kuhárnak úgy rémlett, hogy az asztalos inogva ül a széken, a falon a kép ide-oda úszott. Halálra válva, dermesztő csendben, mozdulatlanul meredtek egymásra a sápadt emberek.

Az asszony hirtelen felsikoltott s kinyujtott karral felugrott.

„A tükör... a tükörből jön a fény," sikoltotta. Mindannyian felugrottak s a tükörbe bámultak.

Az asztalos később azt állította, hogy ekkor a lépcsőház tájékáról valami recsegést hallott. De Kuhárék nem tudtak erről.

Mire az óra elverte az éjfélt, állati, eszeveszett ordítás hangzott el egyszerre, a még mindig a tükörbe bámuló három ember ajkáról.

A tükörben hirtelen megjelent egy emberi alak képe. A bal szélén jelent meg, elmosódva, alig felismerhetően s mind tisztábbra válva végtelen lassúsággal mozgott a tükör másik széle felé. Az alak mozdulatlanul állt, kissé előrehajtott fejjel, lábai sem jártak, maga a kép mozgott

lassan, nagyon lassan előre. Hogy milyen háttérben mozgott, azt később nem lehetett megállapítani. Az asszony csak az arcot nézte, egyre csak az arcot, semmi másra nem emlékezett. Kuhár úgy vallott, hogy a saját szobájuk látszott a tükörben s abban mozgott az alak. Viszont az asztalos, kinek elbeszélése különben teljesen zavaros s gyermekes s ki megelőzőleg is valami lépcsőrecsegést hallott, azt állítja, hogy a lépcsőházban mozgott az alak, a lépcsőn lefelé s hogy még a lépcsőház eltörött padlásablakát is látta a tükörben.

Az alak gépszerűen, végtelen lassusággal síklott a tükör másik vége felé. Mikor feltünt, még egészen homályos volt, a tükör közepéhez közeledve mindinkább kitisztult, sőt megnagyobbodott s már feltünése második percében tisztán ki lehetett venni Diró arcát s magas, sovány termetét. Karja kétoldalt szinte élettelenül lógott le, jobb markában hosszú kés villogott. Fejét előrehajtva mellére szegte, de hogy fölfelé nézett, szinte csak a szeme fehérje látszott a szemüregekben, iszonyatos, merev, fenyegető halotti tekintettel. Erről a tekintetről mind a hárman beszéltek később.

A tükör közepét elhagyva, a kép mindinkább megkissebbedett, elhomályosult. A szélét elérve, lassankint eltünt a balkar, a törzs bal fele, a fej, majd az egész test. Utolsónak s még soká a jobb marokban levő hosszú kés villogása látszott, szürke fénye egyre gyöngülve s kisebbedve, de az utolsó csillogó pont még percekig látszott.

Mikor már ez is beleveszett a tükör homályos mélyébe, tompa pattanás hallatszott. A tükör pontosan a közepén kettérepedt.

Másnap aztán kiderült, hogy a házban levő összes tükrök az éj folyamán eltörtek. De hogy ezeknél hogyan történt, hogy a többi lakásokban is megjelent-e Diró tükörképe, azt nem lehetett megállapítani, mert az összes többi lakók aludtak. A házmesterné ugyan ébren volt, de szobájában nem volt ép tükör, egy kis elrepedt kézitükör csak az egyik fiókban. S úgy látszik a repedt tükrökre nem szállt rá a kép.

Körülbelül negyed egy lehetett, mikor Kuhárék szobájában a kép eltünt s a tükör megrepedt. Az asszony akkorra már ájultan feküdt a

padlón. A férfiak egész testét hideg verejték lepte be, egymásra néztek, elfordították fejüket, ismét egymásra néztek. Már csak a gyertya sárga lángja világította a szobát.

Később alaposan megvizsgálták a lakás minden kijáratát. Az összes ablakok, ajtók zárva voltak, még a konyhaajtó is. Ezt ugylátszik az asztalos zárta be öntudatlanul maga után, mikor tizenegy órakor berohant a lakásba. Öntudatlanul tehette csak, rettegő félelemtől hajtva, mert sehogysem bírt visszaemlékezni, hogy hogy került be a lakásba s hogy bezárta-e az ajtót. De máskép nem történhetett, mert attól a pillanattól kezdve senkisem mozdult ki a szobából, a konyhában pedig nem járhatott senki idegen, mert azt egyrészt okvetlenül meghallották volna, másrészt belülről zárva el az ajtót, hogyan hagyhatta volna el valaki a lakást! Kuhár a szobát s a konyhát még az éjjel átkutatta, a szekrényeket, minden zugot-sarkot dühödten százszor is megvizsgálva, irtózatos félelmében ujra és ujra visszatérve minden egyes helyre — de semmit sem talált. S reggelre a fájó szürke napvilág is hiába hatolt az elátkozott lakásba!

Körülbelül egy óra lehetett, mikor Kuhár felocsúdott beteges, remegő félelméből. A gyertya már tövig égett, ujat kellett gyujtani. Az ablak elől eloszlott a köd, a pályatest lámpái halovány rezgő fényt vetettek a szobába. Hideg szél zörgette az ablaktáblákat s egy-egy rohamnál be-behúzott a réseken a fagyos levegő. Az asszony még mindig ájultan feküdt az ágyban, ahová befektették, az asztalos mozdulatlanul ült a széken s állati tekintettel meredt maga elé. Egész teste remegett, amikor a fény eltünt a szobából, akkor ült le a székre s azóta mozdulatlanul ült ott, csak néha rándult ide-oda a feje.

Körülbelül egy óra lehetett, mikor Kuhár mindenre eltszántan összeszoritott fogakkal elindult, hogy szándékát végrehajtsa. Egy skatulya gyufát dugott a zsebébe s magához vette nagy, vastag botját. A kabátzsebében kinyitva feküdt a kése.

Megrázta az asztalos vállát.

„Vigyázz az asszonyra .... elmegyek ...“

Ez észre se vette, tovább bámult maga elé s halkan, értelmetlenül mormogott.

Kuhár szitkozódva legyintett kezével s gyorsan kiment a konyhába. A kőpadlón keményen hangzottak léptei. Megállt az ajtó előtt, marokra fogta a botot s nagyot nyelt. Érezte, hogy egész testéről szakad a hideg verejték, fejbőre megmerevült s fájt, mintha ezer tűvel szúrnák. Egy nagyot lélegzett még, aztán halkan megfordította a kulcsot, halkan, hogy senki meg ne hallja s az ajtót remegő kézzel kitaszítva, kilépett a folyosóra.

Az udvarban csendesen, hidegen feküdt az éjszaka. A köd teljesen eloszlott s csak az örök füst s koromréteg lebegett a házak fölött. Néhány csillag gyenge fénye látszott az égen. Tökéletes csend borult az udvarra, az alacsony szél zúgása ide nem hatolt be s köröskörül az utcákon is néma csend lehetett. Kuhár csak saját lassu lélegzetét hallotta.

Alaposan, már amennyire a sötétség engedte, megvizsgálta, tekintetével végigkutatta az udvart, a házfalakat s a feléje lejtősödő tetőt. Sehol semmi mozdulat. Azután halkan, lassan megindult a lépcsőház felé. Erősen fogta a botot s melle előtt sebesen ide-oda hadonászott vele, tekintetét belefúrva a sötétségbe. Mikor elérte a lépcsőt, egy pillanatra visszanézett. A folyosó még teljesen üres volt.

Háttal nekidőlt a lépcső karfájának és a bottal folytonosan hadonászva, egy pillanatra megállt. Azon gondolkodott, hogy gyufát gyujtson-e, vagy pedig sötétben mássza-e meg a lépcsőt. Félt a gyufa lobogó, el-elhomályosuló világától. S a lépcsőházban erős léghuzat is járt, az hamar eloltaná a lángot. Viszont jól ismerte az utat s nem félt attól, hogy megbotlik vagy elesik s tudta, hogy a lépcső fordulóján túl már világosodik is, mert a vasajtó melletti ablakon egy közeli ívlámpa fénye szűrődik be.

Tehát elindult a sötétben. Óvatosan lépett fel mindegyik lépcsőre, de nem tudta elkerülni, hogy az ne recsegjen. S minden recsegésnél, mintha végigvágtak volna rajta, szinte megtántorodott.

Egyszer botja hadonászás közben hangos koppanással a falnak vágódott. Elállt a lélegzete, megszédült s erősen belekapaszkodott a kar-

fába, mert érezte, hogy különben lezuhan. A lépcső éleset, nagyot recsegett. Percekig állt utána mozdulatlanul, zsebében görcsösen markolva a kést, balkezével sebesen maga előtt suhantatva a botot.

A hátralévő utat még lassabban, óvatosabban tette meg, bár a forduló után a pályaudvarra nyíló ablak némi gyenge világosságot árasztott a lépcsőre. A vasajtó már meg is csillant előtte s ekkor hirtelen átvillant az eszén, hogy vajjon mitől csillog a vasajtó, hisz annak jogszerint rozsdásnak kellene lennie s ő még sohasem látta, hogy lepucolták vagy csak le is mosták volna.

Állt az ajtó előtt s hallgatta a szíve dobbanását. Kivül a szél egyre erősbödött s már szinte vihar erejével suhogtatta a fákat, zengette a sürgönydrótokat. Távoli mozdonyfüttyenések, mint sikoltások csapódtak be a törött ablakon.

Azután kinyitotta a recsegő vasajtót s belépett a padlásra. Szélvész erősségü léghuzat csapódott az arcába s egy pillanatra visszaremegtette. De már a következő pillanatban előre lépett s visszafojtott lélegzettel hajolt előre.

Diró ajtaja tárva-nyitva volt. Az ablak melletti asztalról petróleumlámpa világította erős lánggal a szobát. Mindent pontosan lehetett látni.

Diró a szoba közepén ült egy karosszékben, oldalt fordulva az ajtó felé. Lábai mereven támaszkodtak a padlónak, az ajtó felőli balkarja a szék karfáján keresztül lelógott. Feje előrehajolva, álla mellének esett. Arcát nem láthatta Kuhár, mert az egész test igen alacsonyan feküdt, szinte a padlónak csúszott s igy a szék karfája s kidudorodó válla eltakarta. Mozdulatlanul feküdt a karosszékben.

Igen hosszú ideig tartott, míg Kuhár közelebb lépett, belépett a szobába. Maga sem tudta később, hogy ez hogy történt meg. Csak arra emlékezett, hogy amikor belépett, hangosan köszönteni akarta Dirót. De torka mintha összenőtt volna, egy hangot sem tudott belőle kiszakítani.

A küszöbön megbotlott s nagy zajjal, hangos lábdobbanással esett be a szobába. Diró nem mozdult meg. S ezen Kuhár még csak

el sem csodálkozott. Azon sem ijedt meg, hogy zajt ütött. Természetesnek, magától értetődőnek érezte, hogy Diró nem fog megmozdulni... Igen! lehetetlennek tudta, hogy ez megtörténjék.

Azt állította később, hogy a félelem akkor az eszét vette. Nyugodtan állt egy helyben a szobában s nézdelődött. Később a botot is letette az asztalra, elfelejtve pillanatnyi elmezavarában, hogy halálos veszedelemben forog. Arra emlékezett, hogy mialatt a szobában tartózkodott, egész teste jéghideg volt, irtózatosan fázott s belül a beleiben s a mellében valami állandó rettenetes feszültség rezgett, hogy a teste szinte ide-oda lökődött bele.

Percekig mozdulatlanul állt s nézdelődött. Maga sem tudta, hogy mit csinál s csak később emlékezett vissza, hogy akkor tekintetével aprólékos gonddal végigvizsgálta, végigkutatta az egész szobát... hogy miért tette, nem tudta. Pontosan emlékezett minden egyes részletre.

A szobát erősen megvilágította a petróleumlámpa. Előtte az asztalon néhány teleirt, fehér lap feküdt. A lámpából vékony füst szállt a tetőnek. A szoba jobb oldalán állott az ágy, mellette egy szekrény. A bal falnál csak a tükrös szekrény állt, ezt utolsónak vette észre.

A huzat néhány lap papirost a földre fujt. Kuhár megfordult s becsukta az ajtót. Azután egy széket huzott a karosszék mellé, két térdére fektette kezét s rábámult Diróra.

Sokáig ült s nézte a mozdulatlan, nyitott szemü embert. — Meghalt! — gondolta magában. De rögtön rá eszébe jutott: — fel fog támadni! — Kinn egyre erősebben zúgott a vihar.

S csak hosszú idő elmultával vetődött tekintete véletlenül a Diróval szembenálló tükörre s vette észre, hogy a tükörből hiányzik Diró képe.

A karosszék üresen vetődött vissza... holott... holott Diró ült benne... de a tükörben nem látszott... csak a szék... a támla is... pedig azt eltakarta Diró háta...

Kuhár fellökte székét s hátraugrott. Botját öntudatlanul lekapta az asztalról s az ajtóig hátrált. Szeme meredten csüggött az üres tükrön.

Majd háttal nekiütődött az ajtónak s megállt. Hangtalanul bámult a tükörbe.

Röviddel ezután hallotta meg Diró szájából az első hangokat. Értelmetlen, zagyva hangzavar szállt feléje a karosszék irányából, valószínüleg a még mindig mozdulatlan Diró torkából. Ámbár! ... néha úgy rémlett Kuhárnak, hogy a tükör felől hangzik a beszéd.

Néhány perc mulva Kuhár már eléggé tisztán értette meg a szavakat. Diró teste ekkor már megmozdult, rángatódzó vonaglás futott rajta keresztül s néha, mintha görcs feszítette volna, összehúzódott, aztán ismét kimerevedett. A hang mély s rekedt volt, néha dadogva szakadtak szét a szótagok, mintha irtózatos fájdalmak árán szabadulnának csak ki a levegőre, máskor meg mint a zuhatag, értelmetlenül, nyílsebesen ömlöttek egymásra. Mennél tovább hallgatta Kuhár, annál kevésbbé volt képes megállapítani a hangok eredetét, néha úgy rémlett neki, hogy a padló alól, máskor hogy a menyezetről hangzik a beszéd s egyszer közvetlen közeléből, a fal mellől csapódott fülének.

Az ajtó mellett állt s nem birt menekülni, nem birt kimenni a szobából, pedig érezte, hogyha még sokáig ottmarad, eszét veszti, beleőrül menthetetlenül. A vihar zúgását is egyre hallotta a beszéd közben s mereven bámult egy a lámpa körül táncoló éji lepkére.

„... nem akarom ... nem akarom ... nem akarom ...

... szabad

... de nem akarom ...

... segítség ... az akaratom elszáll ... megölték az akaratomat ... meggyilkolták az akaratomat ... így nem szabad élni ...

... nem akarom ... nem akarom ... nem akarom ..." ez hangzott folyton-folyvást szünet nélkül.

Ezek a szavak belevésődtek Kuhár agyába. A többit azonban nagyrészt elfelejtette, mert nem igen értette. Még néhány szóra emlékezett:

... vagy az állat nem értékesebb az embernél? ... most olyan vagyok mint az állat ... most megbosszulom az állatot ... az Istent bosszulom meg ...

... nem akarom ... nem akarom ...“ hangzott folyton közbe.

Körülbelül hét-nyolc percig tartott ez a görcsös, szakgatott jajongás. Azután lassankint csend állt be. Diró ismét mozdulatlanra merevedett a széken.

Kuhár még mindig az ajtónál állt. Maga-magáról nem igen tudott, mitsem érzett, csak egy vágyat: elaludni, rögtön elaludni vagy ... meghalni. Kezével a kilincsre támaszkodott, ez zörögve remegett alatta, tekintetét nem bírta elszakítani a szék üres tükörképéről.

Hirtelen megtántorodott s felkiáltott.

A tükörben egyszerre megjelent Diró képe s ugyanabban a pillanatban irtózatos erővel kitört a fülsiketítő, rémes, kéthangú ordítás. Diró felemelkedett a széken ...

Kuhár megfordult, felrántotta az ajtót s teljes erejét megfeszítve kiugrott, lerohant a lépcsőn. Kétszer nekivágódott a falnak, arcát és jobb kezét véresre horzsolva. A konyhába érve levágódott a földre s körülbelül egy óra hosszatt feküdt önkívületi állapotban. Azután bement a szobába az asztaloshoz s alvó feleségéhez, leült egy székre s reggelig virrasztott szótlanul.

Délig odahaza maradt. S a délelőtt folyamán, egyrészt az ujságokból, másrészt a szomszédok elbeszéléséből egy oly eseményt tudott meg, mely agyában először csak derengésszerű sejtelmeket ébresztett, melyet azonban később elválaszthatatlanul összeforrasztott az éjjel a padláson történtekkel.

Valami Lipták János fuvaros lakásan titokzatos merénylet történt az éjjel. A fuvaros ugyanabban az utcában lakott, mint Kuhárék, a merénylet híre villámgyorsan terjedt el s így csakhamar Kuháréknak is tudomására jutott. A délelőtti ujságok már hosszú s furcsa riportot hoztak a hihetetlen eseményről.

A házmesterné jól ismerte Liptákot s így tisztára a véletlennek köszönhető, hogy Kuhár tudomást szerzett róla, hogy ez az a kocsis, akivel délután Diró a kapu előtt összeverekedett.

A kocsis szomszédjai éjjel, úgy egy óra tájban, hirtelen hangos segélykiáltásra ébredtek. A kiáltás egyre erősbödött, előbb dühös, majd fájdalmas ordítássá fokozódva. Megismerték a kocsis hangját s közvetlen szomszédjai, két gyári munkás, azonnal segítségére siettek. De a lakás ajtaja belülről be volt zárva s akárhogy döngették is, senki se nyitotta ki. A segélykiáltások körülbelül öt-hat percig tartottak, semmi más zajt nem lehetett hallani. Mire véget értek s már csak halk nyöszörgés hallatszott belülről, egész sereg ember gyűlt össze a lakás előtt. Tanácskoztak, mitévők legyenek, döngették az ajtót, kiáltoztak, de nem kaptak feleletet. A nagy lármára egy rendőr csöngetett be a házba s a közeli vasgyár éjjeli őre is feljött.

Végre egy fejszével feltörték az ajtót s a rendőrrel az élén behatoltak a lakásba. A konyha teljesen üres volt. A szobában, a padlón vérbe fagyva feküdt a kocsis s halkan nyöszörgött. Mellette egy vastag bot, melyről még csepegett a vér. Az ágyban remegve, sápadtan feküdt a beteg asszony, aki már több mint egy éve nyomta az ágyat s aki oly gyenge volt, hogy kihallgatása több mint két óráig tartott. Mikor az emberek behatoltak a lakásba, értelmetlen szavakat hebegett szinte hangtalanul s üveges tekintettel meredt maga elé.. Erről az asszonyról az ujságok azt írták később, hogy megőrült akkor éjjel.

A házaspáron kívül senkit sem találtak a szobában, a merénylőnek nyoma sem maradt. Felkutatták az egész szobát, a szekrényeket, mindent, de eredménytelenül. Pedig az ablak belülről be volt zárva s a lakás egyetlen ajtaját emberek állták el tömegesen. Arra meg gondolni sem lehetett, hogy az asszony támadta volna meg férjét, hiszen hónapok óta oly gyönge volt, hogy segítség nélkül fel sem tudott ülni az ágyban.

De nem találtak senkit a szobában, a kocsis meg félholtan feküdt a padlón. Az ő vallomása igen kis értékű. Azt mondja, hogy úgy tizenkét óra tájban jött haza a kocsmából, kissé be volt csípve, de azért egyenesen járt s egész józanul gondolt a holnapi fuvarokra. Épp vetkőzött, háttal az ajtónak, arccal felesége ágya felé fordulva, mikor egyszerre észreveszi, hogy az asszony arca eltorzul, halk sikoltást hall s látja, hogy eről-

ködik, hogy a karját felemelje s felüljön. A következő pillanatban, mikor épp kérdezni akarta, hogy mi baja, egy hideg kéz ragadta meg titokzatos erővel hátulról a tarkóját, felrántotta a székről s a következő pillanatban valaki ököllel az arcába csapott. S aztán ököllel, bottal verték percekig, védekezni nem tudott, csak kiáltani. A támadóját alig látta, mert vér borította el szemét, csak arra emlékszik, hogy igen hosszú, sovány embernek látszott. Azután lezuhant a földre s többre nem emlékszik.

Az asszony elbeszélése értelmetlen, zavaros, egy őrült beszéde. Az ujságok teljes határozottsággal azt írták róla, hogy megzavarodott. Rendőri kihallgatása sem eredményezett semmi pozitivumot és bár egyébként normálisan viselkedett, a nyomozás kénytelen volt teljesen figyelmen kívül hagyni vallomását.

Azt állította ugyanis még az éjjel s később is teljes határozottsággal, hogy a merénylő a tükörből lépett ki. Mikor férje vetkőzött, a háta mögött, az ajtó melletti tükörből hirtelen gyenge fény áradt ki s a következő pillanatban a tükör szélén emberi alak képe jelent meg egyre nagyobbodva s mindinkább testet öltve. S egyszerre csak — s ez már a másik pillanatban történt — már nem a tükörben, hanem a tükör előtt állt az ember és lassan, teljesen hangtalanul megindult férje felé. Kezében hosszú kés villant meg.

S később a tükörbe tűnt vissza az alak s akkor a tükör eltörött.

Kuhár még aznap elhatározta, hogy kiköltöznek a házból. Még délután útra kelt, de csak a következő hónap elsejére tudott lakást szerezni, messze ettől a városrésztől, az ellenkező végen. Estére tért haza, fáradtan, betegen, agyongyötörve.

De már ekkor, ettől a naptól kezdve, rohamosan követték egymást az események.

II.

...s azóta egyre jobban érzem, hogy az ember nem úgy cselekszik, ahogy akar, hanem... hanem... valahogy úgy, ahogy muszáj neki. Miért muszáj? . . . mitől muszáj? Az akarat által elképzelt s a tényleg véghezvitt cselekedet között mindenkinél és mindig van különbség, de ez a különbség nálam azóta, hogy a frontról hazajövet figyelem magam — egyre nagyobbodik s már szinte aggasztó méreteket ölt. Már többször megállapítottam, hogy egyáltalában nem azt teszem, amit akartam tenni, sőt ennek néha épp az ellenkezője... történik velem. Miért? Mi az a titok, ami mozgat s cselekedtet engem, akaratomtól függetlenül s akaratom ellenére. A tökéletes ideális cselekedet az volna ugy-e, amely teljesen fedné az elgondoltat, az akartat... ez volna a természetes is egyúttal... De talán ez nem is igaz! Talán nem ez a természetes!

Nem tudom, miért írom le ezeket, néha úgy érzem, hogy egész lényem valami ködös s egyre sötétedő zavar s mintha belevesznék a megfoghatatlan végtelenbe, nincs mibe kapaszkodnom. Vak sötétbe sűlyedek hirtelen s vak szemmel botorkálok benne. S tán azért írok le mindent hogy öntudatomnak utolsó szalmaszálként legyen mibe fogódzkodnia, mert... bár nem tudom, mi okból, de úgy érzem, valami történik velem vagy valami fog történni, amit megérteni vagy csak néven nevezni is nem tudok. Amit leírok, azt megértem. De azon túl... Nem is tudok mindent leírni...

Nagyon sötét van.

* * *

július 2-án.

Egyre gyakrabban ismétlődik. Ma két tünetét is megfigyeltem. Az egyik — s ez már hosszabb idő óta ismétlődik, de csak ma figyeltem meg tudatosan — hogy írás közben a kezem nem engedelmeskedik. Ez

akkor tünt fel először, mikor a rokkant (miért rokkant?) nyugdíjazás után először öltöztem civilbe s hosszú idő óta először vettem tollat kezembe, hogy megírjam az anyámnak, hogy ... hogy szabad vagyok. Emlékszem, alig örültem akkor. Pedig! ... Úristen ...

Szóval nem lehet kifejezni azt a vágyat, amit a szabadulás iránt éreztem, azalatt, hogy katona voltam. S mikor kiszabadultam, miért hogy semmi örömet nem éreztem? Elfásultam már? Hisz azelőtt ölni tudtam volna, magamat is megölni attól a koponyahasító, irtózatos vágytól.

Mikor a levelet megírtam, megdöbbenve vettem észre, hogy egész lassan, szinte csak mázolva tudok irni. Akkor avval magyaráztam, hogy elszoktam az írástól. Később aztán már gyorsabban írtam, de még ma se, megközelítőleg se, avval a gyorsasággal, mint bevonulásom előtt.

S a kezem nem engedelmeskedik! Azt írtam az előző oldalon, hogy: „kösztem s köszted" holott tudom a szó helyes írását. Mihelyt leírtam, észrevettem a hibát s már a második szót „z"-vel akartam írni, de nem tudtam. A kezem nem engedelmeskedett, ismét hibásan írtam. Azért mert úgy hallom hogy sz-szel ejtik? De miért cselekszem az érzékeim s miért nem eszem s öntudatom szerint? Hisz tudom, hogy z-vel írják!

De utóbbi időben ennél sokkalta érthetetlenebb esetek is fordultak elő írás közben. Az utóbbi hónap feljegyzéseit lapozgatva észrevettem, hogy ahol az „ember" szó fordul elő az írásban, ott helyenként — minden értelem híján — mellette áll reszkető betűkkel s többnyire olvashatatlanul a „vér" szó. Egy helyütt „kés" szó mellett látom a „vér" szót s ugyanazon a lapon mégegyszer előfordul a „kés" s mellette teljesen összefüggéstelenül a „torok" szó. Két oldallal később, egy mondatot kettészakítva, hirtelen egy csomó egymással rimelő szó: veres, deres, reves, eres s utána még mindig nem a mondathoz tartozóan: sivít ... jaj, jaj, nagyon sivít. Aztán rendesen folytatódik s fejeződik be a mondat. Az utolsóelőtti feljegyzésemben a következőket találom, különben teljesen értelmes mondatok között: „Virág, tág világ: halál áll. Az Úr lelke terült a víznek föléje."

Én írtam ezeket, Úristen ... én írtam?

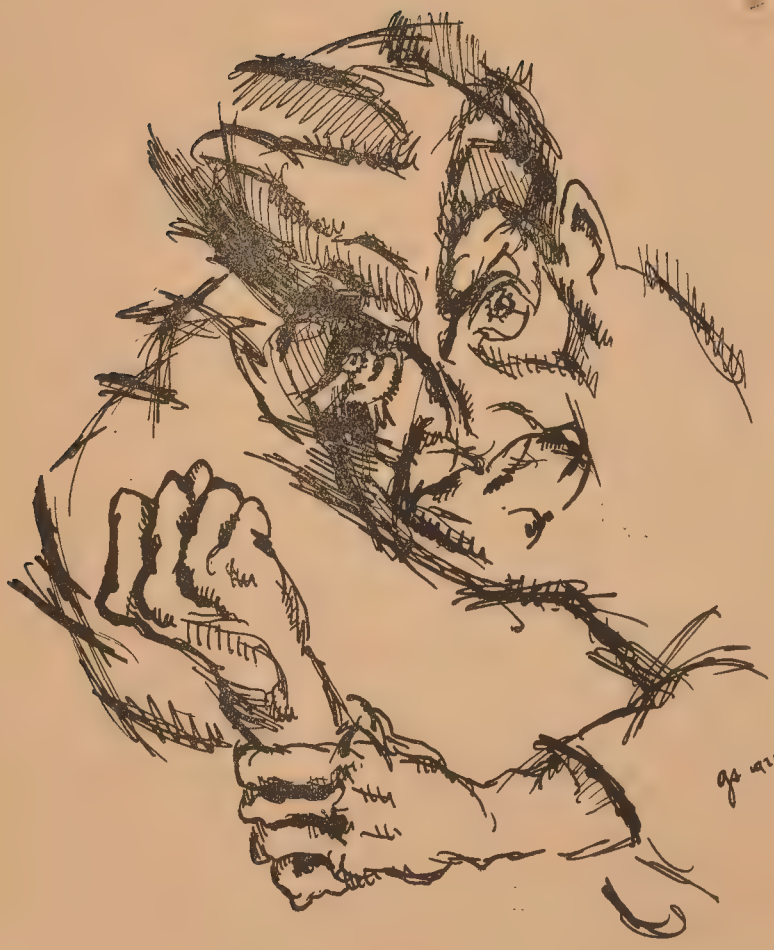

Azután még valami történt ma velem, aminek máskor aligha tulajdonítottam volna különösebb fontosságot, de most, hogy figyelem magamat... most!

Átvágtam az utcán s a villanyos sínt keresztezve, egy pillanatra megálltam. Tisztán emlékszem mindenre. Megálltam, mert talpamat ingerelte a tudat, hogy ráléphet, rágázolhat a széles, szürke kövezeten árván végigfutó vékony, csillogó szallagra. Lábamat hozzásuroltam a sínhez, megálltam s tapostam. S a sarkon egyszerre befordult a villanyos s sebesen közeledett felém. Már csak húsz lépésre lehetett.

Nem tudtam elmozdulni a sínről! Tudtam, világosan tudtam, hogyha még egy pillanatig ottmaradok, menthetetlenül elüt a kocsi. Nem kivántam a halált, el akartam menekülni, le akartam lépni a sínről, de nem tudtam. Felemeltem a lábamat s ismét visszatettem, rátapostam, gázoltam a sínre. S kiáltó kéjjel s egyszersmind halálfélelemtől izzadva, néztem a nyílegyenesen közeledő villanyos szemébe. Valami visszafogott... pedig hallottam, hogy kiáltottak rám.

Végül valaki elrántott.

El akartam menni, de nem tudtam! De hát nem vagyok-e ura akaratomnak? Mi az, ami fogva tart, aminek markában akaratom erőtlenre zsugorodik? Mi uralkodik tudtom és beleegyezésem nélkül rajtam s akaratomon?

... az Úr lelke terült a víznek föléje ...

* * *

július 3-án.

Elolvastam a tegnapi feljegyzést s hibátlan helyesírásúnak s eléggé logikusan megirottnak találtam. Csak néha olyan mintha dadognék! Tehát úgylátszik, ha tudom a hibát, nem követem el.

A feljegyzés utolsó sora valami versre emlékeztet. De mi az?... egyre nyugtalanít s mintha tűz csapna ki a szavakból s szinte megperzseli az arcomat, amint föléje hajolva olvasom a sort.

Amikor még ölni kellett, akkor nem bírtam s most...

* * *

július 28.

Világraszabadított veszedelem vagyok! Világraszabadított veszedelem vagyok!

Miért? Nem tudom. De az vagyok. Jaj nekem s jaj a világnak!

Bolondot írok.

Láz ég bennem, láz, láz, láz... hogy zizeg! tűz tűz... tűz, ha kicsap, felgyújtja az égből alácsüngő felhőket s a kiszáradt földet. A földnek kérge száraz!

Egyre jobban érzem, hogy nem vagyok ura akaratomnak. Amikor katona voltam, vascsuhába szorították a lelkem, hogy a kirepedt bőrön keresztül kiserkedt a vér s mindent kellett, kellett, kellett s ölnöm kellett... de akkor nem bírtam s most úgy érzem, hogy az akaratom teljesen külön válik tőlem néha, elhagy, kiszáll a testemből, vagy inkább én válok el tőle, elhagyom mint valami összetöpörödött hüvelyt, elszállok, elmenekülők előle s ilyenkor, mintha az egész világmindenségre terjednék szét s ilyenkor mintha ölni, ölni, ölni szeretnék . . . ölni? . . . hát lehetséges?

Egyszer a szurony belevágódott valami puha húsba...

* * *

szeptember 7-én.

Egyre jobban fejlődik! Mi lesz ebből Úristen?

Ma csak annyit akarok leírni... csak ezt sikerülne érthetően megírnom!

Előbb azonban azt a tünetet jegyzem ide, hogy újabban nem bírom el az uniformis látását. Ha uniformist látok, fejembe s szemembe tódul a vér s ilyenkor percekig tartó önkívületi állapotban járom az utcát. Ebben az önkívületi állapotban nem érzem a testemet s a lelkem bilincsektől s kötelektől szabadultan, mintha az egész földön végigterülne, öntudatom külön válik tőlem.

Világraszabadult veszedelem!... igen, ilyenkor!... De ez még nem a végső... még majd történik!...

Azt akartam megírni, de csak röviden, különben nem tudom befejezni!...

Azt, hogy Szabó kérdőre vont ma reggel, hogy tegnap este tíz órakor, pontosan tíz órakor, mert a villanyos óra alatt állt s így ő láthatta az órát, szóval pont tíz órakor, mikor találkozott velem. miért nem viszonoztam köszöntését, holott észrevettem őt, hisz az arcába néztem s karommal is súroltam elhaladtomban s miért nemfeleltem, mikor utánam kiáltott s én megfordultam s rábámultam s aztán továbbmentem. Pontosan leírta, milyen ruhát viseltem s a sebhelyet is látta arcomon. S az is biztos, hogy tíz óra volt, mert épp akkor zárták a kaput, amely előtt állt. Ez az Üllői-úton történt.

Én tegnap este tíz óra után öt perccel a karosszékemben ültem, itt az újpesti szobámban, jó másfélórai távolságra az Üllői-úttól. Tíz óra után öt perccel ébredtem fel, mert fáradt lévén, ültömben elaludtam s rögtön ébredés után megnéztem az órát. Öt percet mutatott tíz óra után. Erre azért emlékszem pontosan, mert kiszámítottam, hogy akkor reggelig még nyolc óra hosszatt alhatok. Reggel órámat, mint ahogy mindennap szoktam, összehasonlítottam a villanyos órával s pontosan egyezett. Vasárnap lévén, azontúl egész nap nem mozdultam ki a szobából.

S Szabó találkozott velem pontosan tíz órakor az Üllői-úton, a 89. sz. ház előtt!

S mialatt a karosszékben ültem s aludtam — úgy emlékszem — álmodtam arról, hogy valahol az utcán járok s most mintha az Üllői-út rémlenék fel agyamban s álmodtam arról, hogy az utcán találkoztam Szabóval s hogy nagyon gyűlöltem.

A köd is felrémlik, ami terjengett a házak között s belül a villanyos kocsikban is köd volt s az emberek szájából ömlött a köd.

* * *

...s egyre jobban, egyre jobban!

Néha oly fáradtságot érzek testemben, hogy azt hiszem, ha valamilyen tárgyhoz nyúlnék, az érintéstől az rögtön tüzet fogna, lángra lobbanna.

Hozzányulok a világhoz s a világ tüzet fog s lángra lobban.

Láng, láng, eszterláng, eszterlángi gólya!

Uniformist nem szabad látnom, szekrényemet nem szabad többé kinyitnom, mert abban uniformis lóg, véres.

* * *

szeptember 15-én.

Utóbbi időben gyakran megtörténik, hogy hazajövet leülök a karosszékbe s szinte észrevétlenül elalszom ültömben. S ilyenkor rossz álmaim vannak, amelyekre ugyan felébredésemkor alig emlékszem, de nyomasztó, kinzó emlékük egyre kisért. Ezért elhatároztam, hogy nem alszom el többé a karosszékben, de hiába volt ez elhatározás! Tegnapelőtt is, tegnap is elaludtam benne. S most nem merek többé beleülni, most is az ágy szélén ülve írom e sorokat. Másik, kényelmetlen, kemény széket kell beszereznem az asztal elé.

Az álmokra, miket e széken átélek, alig emlékszem. De egyes részleteik döbbenetes elevenséggel nyílalnak agyamba, mintha nem is álmodtam, hanem . . . hogy is írtam előbb! . . . hanem átéltem volna őket.

Igy például tegnap? Emlékszem rá, hogy erdőben jártam . . . azaz emlékszem, hogy álmodtam, hogy erdőben jártam. Fáztam és éreztem a nedves lomb szagát, a talajt barna, ázott levelek borították, vigyáznom kellett, mert gyakran elcsúsztam. Egy tisztásra érve, balkézről megpillantottam a Jánoshegyi vendéglő messziről hunyorgó sárga lámpáit . . .

Most nem tudom, valóban álmodtam-e ezeket, mert hiszen tényleg jártam éjjel a Zugligetben valamelyik nap, de tegnap? Tegnap odahaza voltam s a karosszékben aludtam. Vagy ez nem tegnap volt? De igen tegnap! Hisz tegnap korán jöttem haza, hat órakor . . . De hát akkor mégis álmodtam ezeket? Mikor is jártam a Zugligetben? . . . nem emlékszem most . . .

Megborzongtatott a hüvös szellő s éreztem a nedves lomb szagát . . . igen! s ugyanakkor markomban éreztem a karosszék kemény kar-

fáját, amint mutatóujjamat szorította . . . ugyanabban a pillanatban éreztem mind a kettőt!

Alig merek már az utcára menni, mert ha uniformist látok . . .

—

Ezeket a feljegyzéseket Kuhár találta meg hazajövet, aznap este, mikor az új lakást kibérelte. Néhány lap papiros elszórva feküdt a lépcsőn, a padlásajtó előtt, mintha a szél szórta volna ki őket. Felemelte az egyiket, hogy megnézze, micsoda írás, azután gondosan összeszedte valamennyi lapot, bevitte a lakásba s még az éjjel végigolvasta az összes feljegyzéseket.

A lapok valószínűleg egy szakadozó füzetből estek vagy repültek ki, kettő együvé tartozott, a többinek nem volt meg a folytatása s az oldalak végén megszakadt a feljegyzés. Pontos időbeli sorrendjük később sem volt megállapítható, mert sem a hozzájuk tartozó füzetet, sem semmiféle egyéb feljegyzést nem találtak többé.

Kuhár nem igen értette meg a feljegyzéseket, de azt érezte, hogy hozzátartoznak, illetve hogy valahogy kiegészítik az eseményeket. Rövid ideig avval a gondolattal foglalkozott, hogy átadja őket a rendőrségnek s akkor talán hitelt talál az éjszakai események története is, amelyet eddig másnak elmondani . . . nem tudott . . . nem mert . . . hisz' amúgy se hitték volna el . . . de meg lehet-e az ellen védekezni?

De azután elvetette ezt a gondolatot s az asztalfiókba zárta a lapokat. De estefelé, mikor sötétedett s az éjszaka nyugtalanitó magánya előrevetítette árnyékát a lelkekre, babonás félelem ragadta meg hirtelen s a feljegyzéseket kivette a fiókból. Nem akarta a lakásában tartani a sátán tulajdonát. Egy percig arra gondolt, hogy elégeti.

— De az övé s hátha bosszút áll? — jutott aztán eszébe.

Sokáig gondolkodott, hová rejtse el az írásokat. Állandóan úgy érezte, hogy „ő" tudja, hogy mi történik velük s hogy minden áron el kell kerülni, hogy maga ellen ingerelje, magára haragítsa. Gondolkodás közben egyszer hirtelen hátranézett, mert mintha egy égő szem tűzött volna hátára.

Nagysokára elhatározta, hogy az írásokat a lépcsőházban fogja elrejteni. Emlékezett, hogy a lépcső utolsó fordulójánál egy kőkocka lazán feküdt, valahányszor rálépett, megbillent rajta. Az alá rejtette még a sötétség beállta előtt az írásokat.

Kora reggel, még alig hajnalodott, felkelt s kiment a lépcsőházba. Szinte biztosra vette, hogy a lapokat már nem találja ott. S összerezzent s szinte valami félelemteljes csalódás vett erőt rajta, mikor a felemelt kőkocka alatt zizegve meglebbent a papiros s lába elé repült. Körülnézett, azután gyorsan visszaejtette a kőkockát s besietett a lakásba.

Aznap reggel újabb ijedtség érte, bár az éjszaka teljesen nyugodt volt. Egész napja aztán abban a hitben telt el, hogy a felesége megbetegedett, megzavarodott.

Mikor a lépcsőházból visszatért, az asszony még aludt. Kuhár visszafeküdt az ágyba s elgondolkodva nézte lesoványodott, sápadt arcát. Az aszony az utóbbi napokban rohamosan fogyott, halkan, keveset beszélt csak s azelőtt tiszta, ragyogó tekintete zavaros volt. A férfi fájdalommal, tehetetlenül nézte felesége rohamos sorvadását.

Aznap reggel azonban már azt kellett hinnie, hogy az asszony megőrült. Nem sokkal rá, hogy a lépcsőházból jövet visszafeküdt az ágyba, Kuhárné felébredt. Hirtelen felült s zavaros szemmel nézett maga körül.

„Jó reggelt szívem!“ szólította meg gyengéden a férfi s átölelte. De az asszony, mintha meg se érezte volna, nem felelt, üveges tekintettel, fejét meg-megrebbentve sokáig meredt maga elé. Azután hirtelen sírva fakadt s a párnákra vetette magát.

Sokáig faggatta, hogy mi baja, de nem felelt. Egyszerre aztán hirtelen, hatalmasan felszökő zokogással elkezdett beszélni.

„Ma éjjel bűnt követtem el ellened“ fuldoklott zokogása „de nem tehetek róla . . . nem tehetek róla . . . gyermekeink életére esküszöm, hogy nem tehetek róla. . . .

Éjjel elmentem hazulról s kimentem az erdőbe s ott sötét volt s egészen egyedül voltam . . . nem tehetek róla . . . s csak most eresztett haza.“

Kuhár az ijedtségtől eltorzult arccal nézett az asszonyra. Csitítgatta, csókolgatta, azután meg-megrázta, hogy hátha magához tér, de mi sem használt. Egyre görcsösebben sírt s az őrült történet szavai fájdalommal szakadoztak ki melléből.

„De hisz álmodtál . . . szívem . . . mindez csak álom . . . hisz egész éjjel itt feküdtél mellettem . . . s tudod, ha csak megmozdulsz is, felébredek . . . az éjjel is többször fenn voltam s itt láttalak magam mellett . . .“

De hiába erősítgette kétségbeesetten, az asszony alig hederített rá. Sírt s a kezét tördelte.

„De hát hogy mentél volna ki a lakásból, hisz te tudod legjobban, hogy míly könnyű álmom van?“ ismételgette unos-untalan kétségbeesetten a férfi.

„Meg voltál babonázva . . . te is.“

Elmondta, hogy az éjjel felkelt, felöltözött s elment hazulról.

„Nem . . . nem . . . de hát miért mentél volna el . . . miért mentél el? mondd“

„Nem tudom . . . elfelejtettem.“

„S hogy jutottál ki a kapun . . . ki eresztett ki?“

„Nem tudom . . . tán a házmesterné . . . igen . . . bizonyára ő volt.“

— Aztán elment az erdőbe. Nem tudta megmondani, hogy milyen erdőbe s hogy jutott oda. Sokáig gyalogolt, azután egy mezőn vágott át. A mező szélén emelkedett a fekete erdő. A fű nedves volt, besüppedt lába alatt s már messziről hallotta, amint a szél zúgatja a lombokat. A lombok egyre erősebben zúgtak, kiabáltak eléje, de a süppedékes talajon csak lassan haladhatott. Egyedül volt s nagyon félt, mert mögötte egyre jött valaki. Egyszerre messziről meglátta a lövészárkokat. Egy távolról is magasnak látszó, fekete alak sétált előttük lassan fel és alá, puskája csöve meg-megvillant a holdfényben. A sárga holdfény mozdulatlanul terült el a mezőn, de ő állandóan az árnyékban járt, mert akár-

mennyit közeledett is a fényhez, az mindig visszahuzódott előle. S maga mögött az árnyékban egyre hallotta a lépéseket. Sietett, hogy elérje a lövészárkokat, ahol a katonák meg fogják védeni. Felfogta a szoknyáját s szaladt, de egyre belesüppedt a földbe. Az egész világon rettentő csönd volt, csak a lucskos föld cuppanását hallotta, meg a távoli erdő zúgását. Akkor már megbánta, hogy elment hazulról s szeretett volna visszamenni.

Egyre közeledett a katonához. Az árkokból pipafüst szállt ki s csavarodva ment a hold felé. S üvegcsörömpölést is hallott, a katonák ittak lent a földben. A lövészárkon túl lovak álltak egy csomóban, néha-néha halkan nyerítve s hallatszott, amint rugdossák a puha földet.

Azután elért a drótakadályhoz. A katona túlnan állt, nem tudta elérni. Megállt, átnézett s kezét rátette a sövényre. De a tüskés drót megszúrta, úgy, hogy sokáig vérzett. —

„Mutasd a kezedet", kérte Kuhár mohón.

Az asszony kihúzta a takaró alól. Rábámult az ép, érintetlen kézre, a másikat is megnézte, azután hirtelen elhallgatott. A férfi feszülten, hallgatagon figyelte.

Hirtelen elkezdett sírni.

„Hidd el nekem, igazat beszélek . . . esküszöm . . . nem tudom, hogy mi történt a sebbel, pedig biztosan emlékszem, hogy vérzett . . . a vér a drótra csöpögött s onnét a földre hullott . . . esküszöm, hogy igaz . . . talán begyógyult . . . nem tudom."

Sokáig sírt, sírva beszélt tovább. A drótakadály előtt állt s nézte a katonát, aki megállt s farkasszemet nézett vele. Nem beszéltek egymással, de szeretett volna közelebb menni a katonához. Azután egyszerre megint fölhangzottak a lépések, futó lépések, a háta mögött. Nem mert megfordulni, remegett az egész teste.

S hirtelen vad huhogással, képzeld el! mintha egy bagoly huhogna, a háta mögül irtózatos ívben röpülve, előugrott Diró. A hold arcába sütött, rögtön megismertem. Nagyon sírtam. Megfogta a drótot s rettentő

erővel, csörömpölve rázta. Azután átvetette magát s hosszú ugrásokkal közeledett a katona felé. Hiába kiáltottam, hogy vigyázzon, a katona nem hallotta, mert nagyon erősen bámult az arcomba. Akkor épp az ő arcára is rásütött a hold s akkor láttam, hogy nagyon hasonlít Diróhoz. Első pillanatban azt hittem, hogy ő Diró. Ugy hasonlítottak egymásra, mint két ikertestvér, kit még az anyjuk sem tud egymástól megkülönböztetni. De a katona meghalt s Diró később . . . később . . . velem volt, tehát a katona nem lehetett Diró. Pedig . . . pedig . . . azt hittem, hogy ő is Diró . . . Nem vigyázott a katona s csak akkor vette észre, hogy halál fia, mikor a másik Diró már egészen hozzáért s beleszúrta a kést. Rettentően ordított s belebukott az árokba, pipája kirepült a kezéből s ráesett a drótra, épp ott, ahol én álltam. . . .

Itt az asszony elhallgatott, görcsös sírás szaggatta mellét. Csak nagysokára birta folytatni.

— Elszaladt, szaladt, amilyen erősen csak bírt. De az erdőben Diró utólérte. A lombok közül átsütött a hold s Diró olyan foltos volt, mint egy vadállat. A szeméből és a szájából tűz lángolt ki s köröskörül megvilágította az erdőt. Egyszer letört egy kis galyat s az lángra lobbant a kezében és sokáig égett. S Diró folyton halk hangon mormolt:

„Láz, láz... ez a szabadság!“ mondogatta folyton. S akkor megtörtént a bűn. De nem tehetek róla . . . az Úristen szent nevére esküszöm, nem tehetek róla . . . nem tehetek róla.

Mire hajnalodott, hazajöttek. Diró a lakásajtóig kísérte, azután bejött s mert olyan fáradt volt, mint egy holtbeteg, lefeküdt s most egy-két órája aludt. —

Kuhár egész nap odahaza maradt s vigyázott az asszonyra. Dél felé, mikor ez kissé megnyugodott, újból szóba hozta az álmot.

Az asszony most már nyugodtabban hallgatta. El-elgondolkozott s látszott, hogy erőlködik, hogy visszaemlékezzék s hogy megtalálja az igazságot: álom volt-e valóban? De nem igen lehetett szavát venni egész nap, Kuhár sürgető kérdéseire is alig-alig felelt. Dolgát azért elvégezte, csendesen, nyugodtan járt-kelt s mi sem mutatta, hogy az esze meg volna

zavarodva. Csak nagyon szomorú volt s Kuhár néha könnyet látott szemében csillogni.

Többet nem is beszéltek erről az éjjelről. Estefelé az asszony már ismét a régi volt, csak szófukar s csendes, mint általában az utóbbi napokban.

Kuhár egyszer rajtakapta, hogy az asztal alatt lopva nézegeti a kezét.

Egyébként a következő éjjel is csendben telt el. Diró valószínűleg nem is volt odahaza, se Kuhárék, se a házmesterné nem látták hazajönni.

Kuhár még megelőző nap elhatározta, hogy amíg ebben a házban laknak, nem jár munkára, hanem odahaza marad s vigyáz az asszonyra. Délelőtt elment a kibérelt új lakásba, megtudni, hogy hátha mégis csak lehetséges volna valamilyen módon az azonnali átköltözés. De a régi lakót nem találta odahaza s délutáni újabb eljárása is eredménytelen maradt: a lakást nem kaphatta meg elseje előtt. Pedig nagyon félt attól, hogy az asszonyt valami újabb ijedtség, megrázkódtatás éri s ki tudja, nem pusztulna-e abba bele.

Egy hetet kellett még eltölteniök a régi lakásban. S Kuhár elhatározta, hogy éjt-napot virrasztva fog a családjára vigyázni.

A lépcsőház kőkockája alá rejtett írásokat újból s újból elolvasta. Babonás félelemmel emelte fel a kőkockát s mindannyiszor szinte ijedten vette tudomásul, hogy a feljegyzések még megvannak, még ott vannak. Maga sem tudta miért s nem is igen értette, érezte tisztán, de szenvedélyesen kívánta, hogy az a sátán tulajdona eltűnjék, elkerüljön a birtokából, ne lássa, ne olvashassa el többé. Elpusztítani, elégetni azonban nem merte.

Bár semmiféle kézzelfogható oka nem volt rá, Kuhár gyanakodott az asszonyra, hogy az valahogy többet tud nála, tud Diróról dolgokat, miket ő még csak nem is sejt s ez a tudás, ez rettenetes lehet. Visszaemlékezett a kiáltás első éjszakájára, amikor a szokottnál korábban — hajnalban — ment el hazulról s egy félóra múlva visszajövet, feleségét ájultan találta a szoba padlóján. Akkor semmiféle faggatással nem tudott

vallomást kikényszeríteni az asszonyból. S visszaemlékezvén, megállapította, hogy azóta a nap óta soványodik, hervad az asszony s válik egyre hallgatagabbá, mintha valami rettenetes titok nyomná a lelkét.

Kuhár azóta esténként hosszan imádkozott.

Az ujságok a kocsis ellen elkövetett merénylet után még két napig foglalkoztak az esettel. De a rendőrség semmiféle világosságot nem bírt deríteni az ügyre s a kutatásokkal nemsokára abba is hagyott, — hisz a kocsis személye nem bírt különösebb fontossággal. A sárga ház lakóinak köréből ugyan mindenféle fantasztikus hírek szivárogtak ki s a helyszínén nyomozó detektiv hallott egyet-mást, mi figyelmét felkeltette, de a rendőrség emberei annyira igénybe voltak véve s ami kósza hir szállingózott, az annyira hihetetlen s vénasszonypletykaszerű volt, hogy a nyomozást abba kellett hagyni.

De ennek a ténynek nem volt nagyobb jelentősége, mert azt, ami később bekövetkezett, emberi erővel — rendőrséggel — feltartóztatni úgy sem lehetett volna.

A ház lakói, kik az utóbbi napokban történtekről semmit sem tudtak, általában már megnyugodtak. Csak az asztalos jött fel néha Kuhárékhoz, szótlanul leült egy sarokba s a közös titok tudatában néha-néha nyugtalanul, kérdő tekintettel nézett Kuhárra.

Az írások megtalálását követő negyednap esett meg az asszony végzetes találkozása Diróval. Rögtön utána ágynak dőlt s két teljes napig fetrengett eszméletlenül, magas lázban, étlen-szomjan, görcsöktől kínozva. Akik körülötte voltak, szinte percenként várták halálát. S egyszerre — szinte egyik óráról a másikra — teljesen meggyógyult. Gyógyulása egybeesett a dráma befejeződésével.

Aznap este Diró úgy nyolc óra tájban jött haza. Kuhárék a folyosóra nyíló ablaknál ültek, a férfi ujságot olvasott, felesége varrt. Mindketten jól látták, hogy Diró felmegy a padláslépcsőn s hallották kétszer egymásután a nehéz vasajtó csikorgását, amint kinyílik s újra becsukódik.

Úgy körülbelül tiz perc múlva az asszony felkelt s kifelé indult.

„Hova mész?“ kérdezte Kuhár s nyugtalanul felütötte fejét.

„A házmesternéhez . . . megyek“ felelt az asszony. Halk, vontatott hangon felelt, habozva, mintha maga sem tudná, hogy mit akar.

„Minek?“

Kuhár hallotta, hogy az asszony kinn a konyhában megállt egy pillanatra, mintha elgondolkozna. S csak egy perc múlva — hosszú, néma szünet után — kapta a választ, hogy egy kis cukrot akar kölcsön kérni, azért megy le. Kuhár visszaemlékezett, hogy tényleg, már ebédre is hiányzott a cukor s hogy az asszony már akkor mondott valamit, hogy kölcsön akar kérni. . . Belenyugodott tehát a feleletbe.

„De ne maradj el sokáig!“ kiáltotta még utána.

Az ablakon át látta, hogy az asszony kimegy a folyosóra, befordul a lépcsőházba s lassú, szinte habozó léptekkel lefelé indul. A petroleumlámpa alig világította meg a lépcsőházat. Fénye csak gyengén súrolta az asszony derekát, vállát, majd a fején nyugodott egy pillanatig, míg végre az alak teljesen eltünt a fekete tölcsérben.

Maga sem tudta, hogy hova s miért megy le tulajdonképen. Mikor férje megkérdezte, gondolkoznia kellett, hogy valami feleletet adhasson s szinte megörült, hogy eszébe jutott a cukor hiánya. Mialatt a lépcsőn lefelé haladt, azon tűnődött, hogy mennyi cukrot kérjen a házmesternétől. De gondolatai csakhamar elkalandoztak, vigyáznia is kellett a sötét lépcsőházban, hogy el ne essék s mire a földszintre ért, teljesen elfeledkezett a cukorról. Mintegy álomban lépdegélt lassan a kapu felé s szótlanul suhant el a ház előtt álló, az egyik szomszédasszonnyal javában trécselő házmesterné mellett, ki a sötét utcára.

„Hova megy kedvesem?“ kiáltott utána a házmesterné, de nem kapott feleletet. Egy percig szótlanul bámult utána, látta, hogy az asszonynak nincs se kendője, se kabátja, pedig már hideg idő járta, azon is elgondolkozott, hogy egyedül megy el este, holott betegsége óta férje egy pillanatig se hagyja magára, de csakhamar visszafordult a szomszédnőhöz.

„Ennek alighanem meghibbant az esze“ mondta, boszankodva azon, hogy Kuhárné még csak vissza sem köszönt neki. Különben is ott a férje, vigyázzon az rája, hisz odahaza van — gondolta s még egyszer

megfordult az asszony után, hogy legalább lássa, hova megy így éjszaka idején. Kuhárné ebben a pillanatban ért az utca végén álló ívlámpa fénykörébe, a sugarak fehéren világították meg alakját s a házmesterné meglepődve látta, hogy egy férfi alakja lépeget mellette, vagy közvetlenül mögötte . . . ezt nem tudta tisztán kivenni.

„Hát ez meg micsoda?“ szólt meglepődve. „Ha nem láttam volna saját szememmel, hogy tíz perc előtt ment be a kapun . . . . s azóta se jött ki senki . . . megesküdnék rá, hogy ő az. . . .

Vizsgálódva előrehajolt, hogy jobban lássa a két alakot, de azok már kiértek a lámpa köréből s eltüntek a sötétségben.

— Majd visszajönnek . . . a sinek közé úgy se mehetnek! — nyugtatta meg kíváncsiságát. De azontúl csak szórakozottan felelt a szomszédasszonynak, el-elhallgatott, egyre lesve az utca végét

De Kuhárné és kisérője csak nem jöttek vissza. Egy negyed óra is elmult már, a házmesterné fázott, de nem mert kendőért beszaladni a lakásba, mert attól félt, hogy hátha épp abban a pillanatban mulasztja el a kedvező alkalmat. Türelmetlenül, szórakozottan felelgetett csak a szomszédnő kérdéseire s várt. S az idő egyre telt s Kuhárné nem jött vissza.

Még mielőtt az elé a lámpa elé ért, melynek fényében a házmesterné másodszorra meglátta őt, rendkívüli nyugatlanság fogta el egész lényét. Mintha álomban járna itt, úgy érezte, de egyszersmind nagyfokú izgalom vett erőt rajta s mint mikor ágyban az embernek fejébe száll a vér s a szoba messzi butorai egyszerre óriásivá dagadva az ember szeme elé szöknek, hogy azt hiszi, agyonnyomják az agyát, szemébe nőnek be rögtön, úgy táncoltak körülötte az égnek szökő házak s a fenyegető, magányos lámpaoszlop. S egyre azt érezte, hogy valamit azonnal, azonnal el kell végeznie, mert ha elmulasztja, meghal.

Ez az állapot csak néhány pillanatig tartott, ámbár az asszonynak úgy tetszett, mintha órák multak volna el ezalatt. Mikor a lámpa fehér szellemfényébe ért, egyszerre megkönnyebbült. Megállt s abban a pillanatban megérezte, hogy valaki a háta mögött áll.

Nem mert hátrafordulni, gyorsan tovább indult. Tudott róla, hogy valaki követi, ámbár lépteket nem hallott. S hirtelen villámszerű világosság gyúlt agyába: tudta, hogy ami a multkor álom volt, most valóságra fog válni. Az élet árnyéka testet öltött, a kép kilépett a tükörből.

„Ne siessen a halál elé!“ mondta háta mögött az üvegcsengésü, lázas hang.

Az asszony most hátrafordult. Öntudata utolsó erejével még észrevette, hogy Diró mögötte álló teste egysíkú, testetlen, csak fényből tevődik össze. S fején még átsuhant a gondolat, hogy Diró röviddel ezelőtt jött haza... De ez volt saját akaratának utolsó tette s gondolata, azontúl ájult öntudattal szenvedte el az eseményeket.

Diró tükörképe hangtalan léptekkel suhant mellette.

„Elfelejtett már mindent, ami nem én vagyok?“ hangzott az asszony füle mellett, de mintha nagy távolságból jönne a hang.

„Igen“.

„Mert máskép nem lehet... Én vagyok a láz, a negyvenfokos láz, aki bebujik az emberekbe, hogy kiordít belőlük a vágy: szabadság... szabadság... szabadság... Én vagyok a természet, én vagyok az ösztön, én vagyok az érzés, én vagyok az igazság. Vigyázz, vigyázz! Belőlem csap ki az őrület lángja is, ha ki nem bírja el a saját bilincseit. De én vagyok az élet igazságos tüze s most, most: tűz kell hogy legyen a föld és a tenger.

Már nem tart soká, de még fejlődnöm kell, erősbödnöm, még jobban el kell szabadulnom Tőle, ki még néha fogva tart, kit gyűlölök, kit nemsokára... nemsokára meg fogok ölni“.

Az asszony sikoltva nézett a tükörkép fénylő szájára.

„Az uramat megölöd?“ sikoltotta.

„Az uradat?... a te urad is?... mindenki ura!... azt is!... Az enyém most a tükör előtt ül... hahaha... s nem bír elmozdulni... egyenruhában ül s görcsökben hánykolódik... s a keze hosszan kinyúl,

hogy megfogjon, mert ő engem akar elupsztítani ... de nem bir ... még nem megyek vissza ... hallod? hallod? ... nemsokára meg fogom ölni ... s akkor magamhoz veszlek és ...

„Az uramat megölöd?“ sikoltotta utóljára az asszony.

... és akkor felszabadítok mindenkit, a fogammal fogom lerágni a köteleidet, rálehelek s elperzselődik ...

Látod, hogy ül a nyomorúlt a széken s rángatódzik s nem bír velem s szeretné, hogy visszajöjjek s szeretne elpusztítani ... tudom, hogy már soká foglalkozik a tervvel, hogy engem megöl ... s ha én nem ölöm meg őt ... ő pusztít ki engem ... Évezredek óta egyebet se tesz, minthogy engem pusztít, nyomorít ... de most megölöm őt. Borsot török az orra alá s nemsokára megölöm. Néha írni akar s akkor megfogom a kezét s én írok helyette. Még néhány napig kell erősbödnöm ... aztán megölöm! Régóta várok már! ... Még néhány nap! ... Elébb egyenruhába öltöztetem ... aztán megölöm!“

A sínek közé értek, az asszony meg-megbotlott bennük. Ugy érezte, mintha fekete sivatag közepén járna. Vérpiros lámpák himbálództak itt-ott a föld felett, a magasban a szél zengette a sürgönydrótokat s az egyik jelzőlámpa minduntalan csörrenve ütődött a vasoszlopnak. A sinek felfénylettek az ívlámpák fehér tüzében, távolról vonat éles fütyülése hallatszott.

S hirtelen megremegett a föld, egy messzi fordulónál a mozdony fénylő, sárga szeme jelent meg, fölötte nehéz, fekete füstfelhők csapódtak a csillagos égre. A vonat sikoltva robogott feléjük, a drótok élesen felzengtek s valahonnét messziről csengetés hallatszott.

Az asszony hátraugrott s meredt szemmel bámult a tükörképre, mely nyugodtan állt a sínek között, szemben a rohanva közeledő vonattal. Igy, néhány lépésnyi távolságról úgy látszott, mintha egy ember valódi teste állana ott. Az arc az asszony felé fordult s mintha ijedtségén mulatna, szélesen vigyorgott. Árnyékot nem vetett a test, de egész terjedelmén valami foszforeszkáló halvány, sárgás fény ömlött el.

Az asszony mozdulatlanul állt s maga elé bámult. Félelmet s ijedtséget érzett s egyben valami kiváncsiságot is.

A vonat dübörögve közeledett. Félpercnyi távolságra lehetett már csak s a tükörkép még mindig nem mozdult el a sínek közül. Szembeállt a mozdonnyal s hangtalanul röhögött. Feje fölött a jelzőlámpa vad csörrenéssel csapódott a vasra. Az ég messzi peremén széles vakító villám cikázott át hirtelen.

A vonat ebben a pillanatban dörrenve zuhant az asszony elé. A hideg szél megcsapta s hátralökte. Egy pillanatra behunyta szemét s mikor ismét kinyitotta, megrettenve látta, hogy a vonat csörömpölve halad át a tükörkép á l l ó alakján, mintha csak az üres levegőt szelné. A test mozdulatlanul fénylett ki a rohanó, sötét vaggonok belsejéből, tisztán látszott minden része, fénylő arcának minden vonása; egyszer felemelte karját s az asszonyra mutatott. S hirtelen harsogó nevetés hallatszott a vaggonok közül: a tükörkép hangosan nevetett.

A vonat meglehetősen hosszú volt, egy percnél tovább is eltartott, míg az utolsó kocsi áthaladt a tükörkép testén. A hirtelen keletkezett szél a mozdony füstjét a földre nyomta, széles, vastag füstoszlop gomolygott az asszony lábánál s választotta el a tükörképtől.

Ez mozdulatlanul állt s az asszony szemébe nézett. Hirtelen leguggolt, úgy hogy alakját szinte elfedte a sínek mentén húzódó füstszallag s rekedt kiáltást hallatva, guggolva hatalmasat ugrott Kuhárné felé. Lábai előtt, a füsttömeg közepén esett a földre. De mintha rúgóra járna, úgy pattant rögtön a magasba s aztán még három-négy percig ugrándozott a kővémeredt asszony előtt. A füstből tisztán kilátszott sárgán fénylő, majomszerű alakja s vigyorgó arca.

Félóra mulva az asszony a kapu elé ért, a tükörkép mellette lépegetett. A házmesterné akkor már csak egyedül állt ott, a falhoz támaszkodva, a szomszédasszony hazament, hármukon kívül üres volt az utca.

„Mikor tetszett kimenni a kapun?“ kiáltotta a házmesterné Diró elé, nem bírva már kiváncsiságát türtőztetni. S egyben csípőre tett kézzel előre lépett.

A tükörkép még öt-hat lépésnyire lehetett a kaputól. Rekedten felnevetett.

„A tetőről ugrottam le", hallotta a házmesterné. Meglepetve félrekapta fejét, mert a felelet nem Diró felől, hanem valahogy a magasból hangzott, mintha a második emeleti ablakból kiáltották volna le.

A következő pillanatban Kuhárné s a tükörkép o l d a l t f o r d u l v a a házmesterné felé, beléptek a kapun. A házmesterné velőtrázó sikollyal a falnak tántorodott, majd ájultan lezuhant a földre. A szoknyája alól egy egér futott ki ijedten s zavarában felmászva az asszony meredten kinyúlt, kövér, meztelen lábafejére, két hátsólábára állva, kíváncsian bámult a tükörképre.

Kuhár feleségére úgy kilencz óra tájban talált rá, a folyosó kövén feküdt ájultan, a konyhaajtó előtt.

„Vigyázz... vigyázz... meg akar ölni!" kiáltotta lehunyt szemmel, mikor a férfi föléje hajolt. Teste görcsöktől rángatva ugrált ide-oda s meg kellett fogni a fejét, hogy tönkre ne verje a kemény kövön.

III.

A sárga ház az éjjel úgy dongott, mint egy megbolygatott darázsfészek. Az esti eseményeknek szinte rögtön híre terjedt s az emberek ijedten, izgatottan szaladgáltak egyik lakásból a másikba, emeletről-emeletre, csoportokba verődve s az izgalomtól eltorzult arccal közölve egymással legujabb híreiket s véleményeiket. Voltak néhányan, kik a rendőrséghez akartak elszaladni, segítséget kérni — de mi ellen? — Két asszony feküdt ájultan s félrebeszélt — ez nem volt ok arra, hogy rendőrséget lehessen igénybevenni. S ámbár a lakók közül tán egy se volt, ki szóról-szóra el ne hitte volna a házmesterné elbeszélését, még sem ment el senki segitségért.

A sok kósza s túlzott hírt valódi értékére leszállítva, a következő tényállást lehetett megállapítani.

Diró nyolc óra tájban jött haza. Elsőnek a kapuban álló házmesterné látta meg, ki előtt el kellett haladnia. A lépcsőn az asztalos találkozott vele szemben s végül Kuhárék látták, amint befordult a padlás-lépcsőre s hallották egy perc mulva a padlás vasajtajának kétszeri erős csikorgását.

Ezzel szemben senki sem látta őt eltávozni s ebben az esetben — ha igaznak vesszük a házmesterné állítását, esküvel erősitett állítását, hogy Diró volt az, ki Kuhárnét hazakisérte — csak természetfeletti módon juthatott ki az utcára. Mert egyrészt Kuhárnak, ki egy pillanatra se mozdult el az egész folyosót s a lépcsőházat áttekintő ablaktól, kellett volna őt meglátnia, másrészt a kapu előtt álló házmesternének is tudnia kellett volna távozásáról, hisz több tanu — köztük az őt úgyszólván mindvégig beszéddel tartó szomszédasszony — bizonyította, hogy körülbelül fél nyolctól kezdve egészen háromnegyed kilencig, amikor a szembenlévő ház

ablakából látták ájultan a földre zuhanni, egy pillanatra sem hagyta el a kapu előtti helyet.

De hisz alapjában véve a házmesterné nem azt állította, hogy Dirót látta Kuhárné társaságában. Ájulásából felébredvén, percekig teljesen zavarosan, összefüggéstelenül beszélt. S később se lehetett pontosan megállapítani, hogy tulajdonképen mire gondol, de azt teljes határozottsággal állította, hogy ámbár Dirót látta az asszony társaságában, az a Diró, nem az e m b e r Diró volt. Diró szelleméről, Diró árnyékáról, Diró képéről, Diró hazajáró kisértetéről beszélt s csak a késő éjjeli órákban, mikor az emberek elbeszélését összevetették Kuhárné önkívületi, lázas beszédével, alakult ki az a babonás hit, hogy Diró tükörképe vált külön gazdájától, a tükörkép ejtette önkívületbe a két asszonyt.

S ha ez hihető, ha ez igaz volt, akkor ugyan mi fontossága lett volna annak a ténynek, hogy a tükörkép észrevétlenül hogyan került az utcára. Evvel nem is igen törődtek az emberek.

Kuhárnéhoz orvost hivattak, aki jeges borogatásokat s feltétlen nyugalmat rendelt. Egyebekben pedig furcsán érezte magát a körülötte tolongó, néma s a borzalom ijedtségét tükröző arcu emberek között s mivel néhány kutató kérdésére semmi választ nem kapott, sietve hagyta el a különös házat.

A házmesterné később pontosan így határozta meg azt, amit látott: elölről olyan volt, mint minden rendes ember s esküszöm rá, az életem boldogságára esküszöm, hogy Diró volt. De mikor oldalt fordult felém, akkor láttam, hogy hátul nincs teste s oldalt sincs teste, csak elülről volt; az egész olyan volt, mintha egy ember szembeállana egy tükörrel, a tükörkép körül egész pontosan levágnák a tükör többi részét, csak avval a különbséggel, hogy akkor oldalról üveget látna az ember, itt meg az nem volt.

Azon az éjjel a ház lakói alig aludtak. Az asszonyok nagy része Kuhárné körül foglalatoskodott, egyedül senki se maradt lakásában. A nagyobb lakásokba gyülekeztek össze s gyerekeiket is magukkal hozták, szorosra ülve átvirrasztották az éjjelt. Az esti szél viharrá nőve, egész

éjjel zúgott az ablakok mögött. S a szakadatlan zajgásból csak Kuhárné önkivületi, lázas kiáltása rikoltott ki néha az éjbe s remegtette meg a szíveket.

Az asszony állapota másnap estig sem változott. Görcsökben hánykolódott s bár néha ugy tetszett, hogy tisztán, érthetően beszél, valójában egy pillanatig sem volt eszméleténél. De általában beszéde zavaros s teljesen értelmetlen volt s arra engedett következtetni, hogy valami állandó, irtózatos félelem tölti el agyát.

A délelőtt folyamán egyszer felült az ágyban s két karjával szorosan átkulcsolva férje nyakát suttogva, szakadozottan elkezdett beszélni:

„... menekülj ... azonnal menekülj ... egy pillanatig se várj tovább ... mert meg akar ölni ...

esküszöm, hogy igaz, amit mondok ... ő mondta, sokszor mondta, hogy meg fog ölni s hogy nemsokára ... muszáj, hogy elhidd ...

de miért mondta folyton, hogy katona vagy? ... hisz nem vagy katona ... ugy-e szivem nem vagy katona? ... nem csalsz meg, ugy-e nem vagy katona?

menekülj ... menekülj rögtön ... mert már jön“ sikoltotta hirtelen s visszarogyott az ágyba.

A délután folyamán az asszony egyszer kimerevedett az ágyban s mintha csak most látná meg férjét, hirtelen vadul elkezdett kiabálni.

„Még mindig itt vagy ... te nyomorult! szaladj, hisz a hátad mögött áll ... agyonüt ... menekülj ... lekúszik a dróton s a falon elnyulik s már jön feléd ... menekülj, vidd el a pénzemet, azt is, amit a gyerekeknek gyüjtünk s az enyémet ... a szekrényben van, a papir alatt ... menekülj ... az Úristen segítsen meg!“

Egy órával később pedig megint felült az ágyban s suttogva, hogy alig lehetett meghallani, csak ennyit mondott:

„most nem mondhatom meg, hogy mit csinálj, mert meghallja, de egy félóra mulva költs fel, akkor megmondom.“

Ez volt aznap az utolsó értelmes mondata. Azon túl már csak egyes szavak, érthetetlen, tagolt kiáltások szakadtak ki torkából.

A Kuhárék mellett lakó lakatoscsalád még aznap kiköltözött a házból a férfi apjának lakásába. S a lakók közül még néhányan elhatározták, hogy már ezt az éjjelt sem töltik itt, nem várják be, mig végleg elköltözhetnek, hanem rokonnál, ismerősnél vagy szállodában keresnek szállást. Kuhárék ezt nem tehették meg, rokonaik nem laktak Pesten s egyébként is az asszony állapota oly súlyos volt, hogy nem lehetett volna elszállítani.

Az utolsóelőtti este csendben borult a kiürülőfélben lévő sárga házra. A második emeleten Kuhárék egyedül maradtak, az első emeleten is üresen maradt egy lakás. Estefelé az asztalos egész családjával feljött Kuhárékhoz; egész éjjel ott maradtak — a gyerekek is ott aludtak — hogy a férfi egyedül ne maradjon a beteg asszonnyal.

S így együtt inkább is el tudták viselni az éjszaka eseményeit.

A tükörkép saját halotti torát ülte meg éjjel a tetőn.

Úgy éjfél után tört ki a duhaj lárma s a garázdálkodás eltartott szürkületig.

Dirót aznap este senki sem látta hazajönni. Az emberek csoportokba verődve, egymás lakását bújták, a házmesterné ágyban feküdt, Kuhár felesége ágya mellett tartózkodott s így igen valószínűnek tetszik a feltevés, hogy Diró észrevétlenül be tudott suhanni a kapun s észrevétlenül jutott fel a lépcsőn a padlásra. Csak így érthető meg az is, hogy — amint később kiderült — m á s o d m a g á v a l jöhetett, tehát szükségszerűen nagyobb zajt ütve, anélkül, hogy észrevették volna.

A duhaj lárma egyszerre hangzott fel s egyforma erővel tartott szürkületig. Ordítás, éneklés hangzott a tetőről, a tetőnek lapos, fallal körülkerített kis terraszáról. A hang ugyanaz a rekedt hang volt, mely első éjjel a kiáltást hallatta s elsőbb csak ezt az egy hangot lehetett hallani, de mintha százszoros visszhangja kelt volna, száz ember éneklése, röhögése hallatszott a tetőről.

A lárma oly nagy volt, hogy a szomszéd házak lakóit is felébresztette. Ami legkülönösebb volt s fagyasztó ijedtséggel ütötte meg az emberek idegeit: az emberi lármán kívül rövid idő múlva valami ismeretlen,

megmagyarázhatatlan hang hallatszott ki a zsivajból, sivító, visító halálfélelemmel teli hang, mely szinte kilukasztotta a dobhártyát.

De azt pontosan meg lehetett állapítani, hogy a lárma valami vad, duhaj, sátáni mulatozás lármája volt. Gyakran felhangzott a százhangú, égnekharsanó röhögés s közben érthetetlen szövegű, hamisan énekelt dalok szóltak sivító erővel a tetőről.

A vad tivornya hangjai a ház legelrejtettebb zúgába is elhallatszottak s a lakók mind, kivétel nélkül átvirrasztatták az éjszakát. Kuhár kutyája egész éjjel megszakítás nélkül vonított s mintha meg volna veszve, felborzolt szőrrel, ide-odanyargalt a lakásban. Mindenkit elmart a közeléből s mikor egyszer Kuhár meg akarta kötni, szűkölve a kezébe harapott.

Kuhárék lakásában az emberek néma borzalommal ülték körül az asztalt. Az asszony állapota ezen az éjszakán fordult válságosra s szemre is legriasztóbbra. Szünet nélkül görcsökben hánykolódott az ágyban s a tivornya kezdetétől a végéig megszakítás nélkül egyre beszélt. Az értelmetlen szavak dadogva s mégis sebesen ömlöttek szájából, megállás nélkül egyre beszélt, beszélt, kétségbeesett erőfeszítéssel. Nem lehetett megérteni, hogy mit mondott. Csak az tűnt fel, hogy valahányszor férjét meglátta, kezével fáradtan valami olyan mozdulatot tett, mintha el akarná küldeni. S ez a mozdulat a férfire borzalmas hatással volt. Mikor negyedszer, ötödször megismétlődött, nem bírta többé visszafojtani a sírást, az asztalra borult s hangosan felzokogott. S egy pillanatra — de csak egy pillanatra — átvillant az eszén, hogy engedelmeskedik az asszonynak s elmenekül. Érezte ebben a pillanatban, hogy ha nem menekül el, az asszony jóslata beteljesedik s ő meghal. De mikor aztán tekintete rátévedt asszonya hánykolódó testére, azonnal elvetette a menekülés gondolatát.

Az asztalos felesége a folyosóra nyíló ablaknál állt s a hideg üvegre szorította fájó homlokát. Azon gondolkozott épp, hogy holnap feltétlenül ki kell költözniök ebből az elátkozott házból s hogy hol fognak szállást találni. Hirtelen felsikoltott s hátratántorodott. Az udvar aljáról éles, csörömpölő hangot hallott, valamennyien hallották ezt a hangot. Olyan volt,

mintha valami súlyos, magasból zuhanó üvegtárgy zúzódott volna össze az udvar kövezetén. Az éles csörömpölés tisztán hallatszott a hirtelen beállott tökéletes csendben.

Az emberek néhány pillanatig meglepetve, kérdő tekintettel bámultak egymás arcába. Aztán Kuhár hirtelen a fejéhez kapott s felkiáltott:

„Hátha a tükör esett le... vagy tán ő maga... tán ő esett le!... s tán összetört a kövön... Uram Isten!

De ekkor újabb, az előbbihez teljesen hasonló éles csattanás hangzott fel az udvarról. Valamennyien az ablakhoz rohantak s kibámultak a hideg éjszakába. A sűrű, vastag sötétség mindent eltakart, csak a tetőről, a terrasz irányából szivárgott némi halvány világosság. Semmit sem lehetett látni. S most gyors egymásutánban még négy-öt csörömpölő csattogás hangzott fel s a terraszról rekedt kiáltások feleltek. De ezek a kiáltások sokkalta gyengébbek voltak az előbbi lármánál, a többi zaj is mind gyengébb lett s körülbelül tíz perc múlva már teljes csend borult a házra.

— „Hátha mégis!... hátha elpusztult!“ — kiáltotta Kuhár. Izgatottan járkált ide-oda a szobában, aztán hirtelen elhatározással az asztaloshoz lépett s valamit súgott a fülébe.

— „Nem engedem... nem engedem“ — hangzott ebben a pillanatban az ágy felől, amelyben Kuhárné feküdt. Kuhár összerezzent s elváltozott arccal bámult feleségére. Megállapította, hogy még mindig nincs eszméleténél. De azért nem merte szándékát végrehajtani. Leült egy székre s mozdulatlanul, hosszan meredt maga elé.

„Nem engedi az asszony... óh, Uram Isten, bocsásd meg bűneinket... s ments ki minket ebből a pokolból“ — motyogta egyre.

De körülbelül öt-hat perc mulva megnyugodott s ekkor ismét rászánta magát előbbi tervének megvalósítására.

Lassan, halkan felkelt s lábújjhegyen lépkedve az ajtó felé indult. Az ajtó kissé csikorgott, de azért akadály nélkül kijutott a sötét konyhába. Csak mikor magára csukta az ajtót, rémlett neki, mintha felesége hangját hallaná a szobából, mintha ez azt kiáltaná utána: „Maradj!“

A sötét konyhában tapogatódzva előreindult. A szekrényen csakhamar meg is találta a gyufát s gyertyát s botját erősen kezébe fogva, kilépett a folyosóra, gondosan, halkan magára zárva az ajtót.

Elhatározta, hogy lemegy az udvarra s megnézi ... mit? ... A tükör cserepeit. Az elpusztult tükörképet. Egy negyed óra óta, azóta, hogy a csörömpölések elhangzottak, teljes csend borult a házra s Kuhár reményektől, örömtől mámoros szívvel szinte biztosra vette, hogy valami olyas történt, ami tán egyszersmindenkorra véget vetett a rém garázdálkodásainak. S csak ez a remény öntött szivébe elég bátorságot ahhoz, hogy most egyedül nekiinduljon annak az útnak, amely majdnem végzetessé vált számára.

A folyosón gyorsan végighaladt s csak a lépcsőházban gyujtotta meg a gyertyát, nehogy valamelyik lakás ablakából meglássák. Nem mert hátranézni, amilyen gyorsan csak tudott, leszaladt a lépcsőn.

Az udvar bejáratánál megállt. Letette a gyertyát a földre s nekitámaszkodott a falnak: szive úgy dobogott, mint egy félrevert harang, egész teste remegett, alig állt a lábán.

A gyertya néhány lépésnyi halvány fényt vetett ki az udvar sötétségébe. Tökéletes csend fogta körül.

Mikor némileg összeszedte magát, lehajolt s felemelte a gyertyát. Lábujjhegyre állva lassan, halkan, nagyon halkan előrelépett, lélegzeni is alig mert. Mikor úgy két-három lépésnyivel beljebb került, megállt s magasra emelve a gyertyát, körülvilágított a szűk udvar falán.

De ekkor akkora rémület csapta meg, hogy majd leszédült a földre. A gyengén megvilágított falakon hatalmas árnyékok libbentek ide-oda, villámgyorsasággal, el-eltorzulva, majd óriásivá dagadva hirtelen, itt-ott a magasban egy-egy tüzszem villámlott le s a gyertya lángja zakatolva ide-oda lobogott. A falak oly szorosan zárták körül, hogy nem lehetett elmenekülnie. Jéghideggé merevedett a teste s moccanni sem bírt.

Csak néhány perc mulva eszmélt rá, hogy a saját árnyéka az, ami oly veszettül táncol körülötte a gyertya széllibbentette, imbolygó láng-

jánál s csak az udvarra nyíló ablakok csillannak meg az ide-odavetődő fényben. De azért az ijedtség úgy megdermesztette szivét, hogy csak nagysokára bírt újra elindulni.

Lehajolt s az udvar sárga kövezetére világítva, lassan előreindult. Rövid idő mulva meglepetve vette észre, hogy a kövön víz folyik vékony erekben. Nem tudta elképzelni, honnét eredhet, hisz két nap óta nem esett az eső. Egy pillanatra az a gondolatja támadt, hogy hátha vért lát, jól odavilágított, de a lassan csorgó folyadék olyan volt, mint a víz.

Nem törődött többé vele, hisz mást keresett ő, mást szeretett volna megtalálni. S a még egyre tartó tökéletes csend csak erősítette azt az égő, egyre őrültebb szívdobogást okozó reményét, hogy megtalálja azt, amit keres, megtalálja a tükör hulláját.

De mikor végre rábukkant a cserepekre, a csalódás oly fájdalma hasította át szivét, hogy teste elernyedt s meggémberedett ujjai közül a bot koppanva hullott a földre.

A gyertya fényében borosüvegek vastag, zöld cserepei csillantak meg a kövezeten.

Megfordult s gyorsan visszafelé indult. De ebben a pillanatban rekedt kacaj hangzott fel a magasból s rögtön utána teljes erővel felsivított a vad tivornya dulakodó lármája. S Kuhár a zajgásból mintha felesége hangját is kihallotta volna.

Futásnak eredt. Alig hogy megindult, közvetlenül feje mellett, éles süvítéssel, egy sulyos tárgy zuhant le s csapódott, ezer darabra zúzódva, a kövezetnek.

Kuhár ösztönszerüleg a magasba bámult. De csak egy pillanatra. Azután hirtelen félreugrott. A vállát surolva egy újabb üveg zuhant le a magasból.

Teljes erejéből nekirugaszkodott s hatalmas ugrásokkal menekült a lépcsőház felé. Hallotta, amint közvetlenül mögötte — menekülését követve — súlyos tárgyak csapódtak a földnek. — A tükörkép meg akarta ölni.

Az alatt a néhány pillanat alatt, míg a lépcsőn felszáguldott s a kulcscsal lezárt ajtót kinyitotta, haja teljesen megőszült.

Betámolygott a szobába, az ágyhoz vonszolta magát, kezével megtapogatta a feleségét, hogy ő-e az csakugyan, azután lerogyott a földre.

Ájulásából körülbelül egy óra mulva ébredt fel. Felesége hideg mozdulatlanságban nyujtózott az ágyban, a többiek valamennyien előregörbült háttal az ablak előtt álltak. Kuhár felkelt s lassan hozzájuk vonszolódott. S csak teljes fásultsága, siketnéma érzéketlensége érteti meg, hogy az ott eléje táruló látványt komolyabb megrázkódtatás nélkül végig bírta nézni.

A háztető terraszfalán állt a tükörkép, halványsárgán világló testtel. A roppant néma éjszakában semmi fény nem látszott kivüle s körülötte, közvetlen közelében is, a legsötétebb homály borított el mindent.

Testének minden porcikája tisztán látható volt. Látszott a szája, ahogy mozog s hogy a mindent elkábító, százhangú, röhögő ordítás ebből a torokból ered. Karjai villámgyors mozdulatokat végeztek, kezében borosüveget tartott, ebből messzire hátragörbülő fejjel percekig ivott.

Azután vad táncra kerekedett. Térdei villámgyorsan szétcsapódva, összecsuklottak, a következő pillanatban, mint a forgószél felkapta falevél, magasra felrepült a fekete menyboltozat felé. S mind magasabbra s magasabbra rugódott, utóbb már csak mint csillag gyenge fénye látszott mérhetetlen messzeségben s percekig tartott, míg visszaszállt a tetőre.

De mindig visszaszállt, nem bírt elszabadulni a földtől.

Szürkületig hallatszott a tivornya kurjongató lármája. Napkelte előtt a tükörkép már feketedő alakja még egyszer megjelent a tető peremén. A lárma egyszerre elhalt, a tükörkép mozdulatlanul állott.

Hirtelen magasra emelte karját s öklét fenyegetően, hosszan rázva, átható hangon, hogy a ház minden porcikája visszhangzott belé, kiáltotta:

„Holnap ... majd holnap!“

Rögtön utána eltünt s teljes csend borult a házra.

A lakók valamennyien még a déletőtt folyamán kiköltöztek. A ház mint a halál tanyája, elhagyatva, félelmetesen terpeszkedett a sínek mentén, szembe vele, az utca másik oldalán, reggeltől estig száz és száz ember állt s bámulta a hallgató, üresen ásító ablakokat.

Kuhárék egyedül maradtak a házban. A férfi úgy viselkedett, mint valami csendes őrült, semmivel sem lehetett rábirni, hogy elhagyja a lakást, akármit is szóltak hozzá, csak az ágyban fekvő feleségére mutatott némán s csökönyösen, lassan rázta a fejét. Mikor gyerekeit elvezették, egy szót sem szólt, csak az asszony sikított fel az ágyban.

Déltájban egy szakasz katonaság hatolt be a házba s rögtön elállta az öszes kijáratokat. Kuhárék lakása elé is állítottak egy posztot.

De a szoba üres volt. A bútorok teljes rendben álltak helyükön, tivornyának, mulatozásnak sehol semmi nyoma.

A padlásról a csigalépcsőn felmásztak a terraszra. Ott egymásra néztek s hirtelen valamennyien harsogó nevetésbe törtek ki.

A terraszon szerte-széjjel temérdek üvegcserép feküdt, vastag tócsákban úszott a bor. A középen feldöntött asztal hevert, mellette ázott, hervadt virágok. S a terrasz legszélén egy rendkívüli nagyságú széken, erős kötelekkel jobbról-balról lekötözve, hogy moccanni sem tudott, jókora nagyságú sertés ült a két hátsó lábán, apró, huyorgó szemekkel, röfögve s fején, a két fülét lelapítva, hatalmas babérkoszorú díszelgett. A szék körül a földön, mint valami oltár körül, halomban hevertek az ázott virágok, rózsák, liliomok s temérdek ibolya.

A Diró elfogatásánál követendő eljárást hosszú tanácskozások előzték meg. A katonaságot vezénylő hadnagy meg volt győződve, hogy valami elmebajossal van dolga s ezért óvatosan, lehetőleg erőszak nélkül szeretett volna vele elbánni. S mivel a lakók elbeszélte különös, furcsábbnál-furcsább részletek felköltötték érdeklődését, elhatározta, hogy bevárja az éjjelt, az éjjel eseményeit s csak akkor fog intézkedni, ha saját szemével meggyőződik az elbeszéltek igaz voltáról. Ő maga is kissé babonára hajló ember volt s bár távolról sem hitte el mindazt, amit hallott,

mégis némi borzongással, szinte kellemes borzongással gondolt a közeledő éjre.

Csak akkor döbbent meg komolyabban, mikor Kuhárt, Kuhár tiszta őszre hamvadt fejét meglátta s meghallotta, hogy ez az ember harminc éves s tegnap még dús fekete volt a haja. A hánykolódó beteg asszony az ágyban, is nyugtalanító, leverő hatással volt rá.

Miután gondosan átkuttatták az egész házat, a katonaság kivonult. A hadnagy nem akarta, hogy Diró meglásson vagy csak meg is sejtsen valamit a nagy előkészületekből s ezért a ház előtt ácsorgó s csak nehezen engedelmeskedő tömeget szétoszlatta. A házban ugyan hagyott néhány posztot, de elrejtett helyeken; Kuhárék lakásában az ablak mellé két intelligens sarzsit ültetett, ő maga pedig a házzal szemközt lévő kis kocsmában foglalt helyet, melynek ablakából kényelmesen szemmel tarthatta a kaput.

Délután öt órára mindennel elkészültek. Az utolsó éjszaka rejtelmes sötétsége lassan rákuszott a magányos házra. A hadnagy türelmetlenül, bajuszát rágva ült a kocsma ablakában s egyre növekvő izgalommal leste a kaput s az utcán sötéten mozgolódó alakokat. A házmesterné mellette ült, ő neki kellett a hadnagynak ismeretlen Diró személyazonosságát megállapítani. Az asszony egyre beszélt.

„. . . tetszik tudni, tiszt úr," mondta „ha az nem volna a tiszta színigazság, amit beszélek, de hisz majd meg tetszik látni, hát lesülne a bőr az arcomról, isten engem úgy segéljen, mert én nem vagyok afféle pletykahordó, kinek a más becsülete, mint a mosogatórongy. . . . .pihá az olyanokra. . . de amit én mondok, az a színarany igazság. . .

mert hogy mindjárt mondtam, mikor beköltözött, hogy nekem nem tetszik a formája, de hát én nem tehetek róla, nekem mindenkit el kell fogadnom, aki megfizeti a bérét s ő ellene nem volt panasz, mindig rendesen fizetett, mint valami gavallér. . . finom úri ember volt ebbe a tekintetbe. . .

a szeme, tetszik tudni, olyan ijesztő volt, mint a macska szeme éjjel, ha rosszba sántikál a tetőkön. . . mikor először bejött hozzám s meg-

láttam. . . mi az?. . . mondom magamnak. . . mi baja van ennek az úri embernek?. . . mert, tetszik tudni, bejött hozzám s kérdi, hogy mibe kerül a szoba, egyszerre csak a diványra néz s úgy megijed, hogy megrángatódzik a teste s gyorsan elfordul. . . magam is megijedtem, mert azt hittem, hogy patkányt látott, . . . akkoriba nagyon elszaporodtak épp . . . pedig én tisztán tartom a lakást, azt senki sem mondhatja rám, hogy így meg úgy, elhanyagolom a kötelességemet . . . mondom, azt hittem, hogy patkányt látott s odaugrok a diványhoz s fölkapom a fiam katonaholmiját s jól megrázom, de nem volt abban egy fia patkány sem . . . nem volt azon a diványon semmi, csak az a katonaholmi, meg egy kard, a fiam őrmesteri kardja . . . hát attól csak nem ijed meg egy felnőtt ember? . . .

egyszer meg az történt, még a legelején, hogy ideköltözött, hogy bejött az udvarba, egy széket is hozott s az egyik sarokba, ahol egy kis homokbucka van nem tudom már mióta, oda leült s botjával piszkálgatta a homokot, rajzolgatott, amíg csak be nem esteledett, aztán elment. Közbe én egyszer a háta mögé sompolyogtam, hogy megnézzem, mit csinál, de elküldött, hát amikor elment, mégegyszer odamentem . . . nem mintha kíváncsi természetű volnék . . . csak épp dolgom volt arra felé, hát mondom, megnézem mégegyszer, mit művelt az az úriember, ha már arra járok. . . hát egy emberi figura volt a homokba rajzolva, de olyan szépen, hogy rögtön megismertem, hogy a saját ábrázatát mesterkélte a homokba, csak nagyon szomorú volt, olyan volt, mintha sírban feküdne s a feje fölött ez az írás volt, ni! . . . ezt azért írtam föl akkor, mert azt akartam, hogy ha meghalok, hát nekem is ezt tegyék a sírkövemre, mert nagyon szép . . . gondolni kell még az ilyesmire is annak, akinek olyan rongy ura van, mint nekem . . . mert bíz' az a halálom után sem törődik majd velem . . de hát most már nem kell az írás . . . juj! még halottaimból is felébrednék, ha ezt tennék a fejemhez . . .

A bugyellárisából egy gyűrött cédulát szedett ki. A hadnagy szórakozottan olvasta: „Itt nyugszik a halhatatlannak mondott akarat, kit ma sajátkezüleg temettem el az Úr és a lélek üdvére s tiszta s feddhetetlen testem bizonysága szerint, mindörökre, ámen!"

Összegyűrte a cédulát s zsebredugta. Türelmetlenül bámult ki az ablakon az egyre sötétedő utcára, a házmesterné végnélküli fecsegése módfelett izgatta. De nem látta meg azt, akit keresett s kit a személyéről adott leírások alapján egyedül is felismerhetni hitt; az utcán általában alig járt valaki, azóta, hogy a sötétség beállt, emberek s kocsik messzire elkerülték a hírhedt házat.

Átbámult a fekete falra s hirtelen összerezzent, az egyik ablakból váratlanul világosság csapott ki az éjszakába s mint egy óriás egyetlen tűzszeme, fenyegetően izzott s bámult. De rögtön eszébe jutott, hogy valami munkás, valami parkettmunkás, — igen Kuhár! — lakásában maradt — persze! annak az ablaka világosodott.

Rövid idő mulva egy káplár kereste fel s jelentette, hogy a mellékutcában elhelyezkedett huszonnégy főnyi szakaszból három ember hirtelen nyomtalanul eltünt. Az egyiket látták, mikor eltávozott, azt hitték róla, hogy csak félremegy, de nem jött vissza. A másik kettővel pedig — nevüket nem ismeri — nem tudja, hogy mi történt.

A hadnagy valamit morgott a bajusza alá s avval elküldte a káplárt. De ez már egy negyedóra mulva ismét visszajött, rémült arccal s egész testében reszketve. Újabb hat ember szökött meg tudta nélkül — nem értette a dolgot, ilyesmi még nem történt vele.

„Tán az ördög szállt beléjük“ motyogta s elmondta, hogy az egyik öregebb baka hirtelen rosszul lett s le kellett fektetni egy ház kapujában. Mialatt ő és a firer úr körülötte foglalatoskodott, azalatt lógtak meg a bakák. S el se tudja képzelni, hogy eshetett meg a dolog, hisz csupa öreg, derék népfölkelőről van szó, akiket jól ismer s kik még ilyet soha nem tettek.

A hadnagy káromkodva az asztalra csapott, a sárga földig lehordta a káplárt. S csak később, mikor dühe csillapodott, bámult el az ügyön. Már arra is gondolt, hogy személyesen megy el az emberekhez s rendbeszedi a dolgukat, de aztán mégse merte egyedül a házmesternére bízni a kapu felügyeletét. Kibámult az utcára, mérgelődött s már bánta, hogy

önként — kíváncsiságból — elvállalta ezt az ügyet, amelyből majd bizonyára egy csomó kellemetlensége fakad.

— Vajjon mitől ijedtek meg ezek a bakák? — jutott eszébe s könnyed borzongás szaladt át a hátán.

Az idő lassan telt, rémületes lassúsággal. Az éjszaka sötét mélyéből szél süvített elő s végigseperve az utcát, magasra vert fel a port. Azután lassan, vastag cseppekben megeredt az eső, a szél ráverte a vizet a kocsma izzadt ablakára s néhány perc mulva homályosra borult az üveg.

A hadnagynak ki kellett mennie az utcára, hogy szemmel tarthassa a kaput. Fázósan, dühösen összébbhúzta a köpönyeget, elátkozva a pillanatot, amikor eszébe jutott, hogy magára vállalja ezt a feladatot. A kövér házmesterné dideregve állt mellette, hangosan, kellemetlenül vacogva fogaival. Az utcáról a megeredt zápor minden élő lelket elűzött.

A hadnagy körülbelül egy negyedórája ázott már a kocsma ajtaja előtt, mikor az utca végén egy fekete alak bukkant fel hirtelen. Gyorsan közeledett, már néhány pillanat mulva ki lehetett venni, hogy szalad, hosszú léptekkel, sebesen szalad. A hadnagy önkénytelenül előrehajolt, amikor a karján hirtelen szorítást érzett, a házmesterné ragadta meg s izgatottan súgta a fülébe: „ő az, ő az!“

A hosszú alak ekkorára elérte a ház kapuját. Itt megállt, néhány pillanatig mozdulatlanul állt. A hadnagy a sötétségben nem tudta kivenni, hogy arccal vagy háttal fordul-e feléje. Ekkor az alak hirtelen kinyújtotta karját s mereven feléjük mutatott, egyenesen arcuknak célozva hosszú kezével. S mintha valami nevetést is hallott volna a hadnagy az utca túlsó feléről. A házmesterné halkan felsikított, felkapta a szoknyáját s a kocsma ajtaját felrántva, egyetlen nagy ugrással bemenekült. Addigra az alak már eltünt a kapu sötéten tátongó mélyében.

A hadnagy gyorsan felocsúdott első meglepetéséből. Átszaladt a kapuhoz s miután egy-két percig várt, maga is bement s a házmesterék lakásában elhelyezett egyik posztot elküldte a szakaszért. De nem várta

be, míg ez megérkezik, hanem — zsebében megtapogatva a revolvert — lassan, lábújhegyen lépkedve, felfelé indult a lépcsőn.

Tökéletes csend feküdt az üresség tól kongó házon. A hideg lépcsőházat gyengén világították meg a gyéren elhelyezett petróleumlámpák s a hadnagy összeszorított fogakkal, meg-megborzongva nézte a falakon végigtáncoló, imbolygó, nagy árnyékát. Ekkor érezte meg először, hogy fél, hogy rettenetesen fél. Eszébe jutott Kuhár megőszült feje.

Mikor az első emeletre ért, szíve vadul elkezdett kalapálni. Valami jajongásfélét hallott a magasból. Lába gyökeret vert a földben, hideg kéz szorította marokra szívét s haja ezernyi tűheggyel szurkálta merevülő fejbőrét. Végre felhallatszott a szakasz érkezésének zavaros, letompított lármája. A hadnagy áthajolt a korláton, hogy lekiáltson, de torka összeszorult, még csak krákogni se bírt. Elhatározta tehát, hogy idefenn megvárja őket. Nekitámaszkodott a falnak s revolverét kihúzta zsebéből.

De hiába várt, senki sem jött. Alul a földszinten lassanként elhalt a zaj, egy-egy tüsszentés, torokreszelés hallatszott még — a poszt úgy látszik rosszul továbbította a parancsot — a katonák valamennyien lent helyezkedtek el s úgy látszik eszük ágában sem volt, hogy őt kövessék.

A hadnagy dühöngött s dühöngött saját gyávaságán is. S hirtelen elhatározással ujra előre indult. Minél feljebb ért, annál tisztábban hallatszott a halk jajongás. De nem állt meg, ellenkezőleg! meggyorsította lépteit s szinte rohanva tört be Kuhárék lakásába, ahol két megbízható erős emberét tudta.

Akkor vette csak észre, hogy a jajongás innét ered. Az ágyban fekvő asszony sírt hangosan s jajgatott, karjaival furcsa mozdulatokat végezve a levegőben. Kuhár mellette ült, fejét térdére hajtva, fehér haja szinte világított a sötétes szobában, teste vonaglott nagy fájdalmában. A két katona némán ült egymással szemben az ablak mellett s csak mikor a hadnagy rájuk nézett, tápászkodtak fel szalutálva, lassan, fáradtan.

A pályaudvarról tolató mozdony zakatolása, forró pöfékelése, majd éles füttyek hallatszottak fel. S az emberi erőnek ez a hangja, emberek közelségének tudata egyszerre felfrissítette a hadnagy petyhüdt erejét.

Leszakította tekintetét a beteg asszony hánykolódó testéről s a katonákhoz fordult.

„Látták?“ kérdezte s ijedten hallotta idegenül csengő, rekedt hangját.

„Igenis! felment.“

Egy pillanatig elgondolkodott. Szórakozottan kihúzta az órát zsebéből s összehasonlította a fali órával. Azután Kuhár fehéren fénylő hajára tévedt tekintete s eszébe jutott, hogy azt feketére lehet festeni s akkor semmi nyoma sem marad majd ennek a történetnek. De hátha meghal az asszony? Megborzongott, hideg volt, fázott, a szél dühösen csapta a hosszú esőfonalakat a zörrenő ablaknak. A mozdony zakatolása hirtelen elhallgatott, embertelen, hideg csönd borult a házra.

„Hát akkor induljunk!“

Egy csöppet sem csodálkozott azon, hogy a két katona kelletlenül néz össze s hogy épp csak a látszat kedvéért mozdulnak meg lomhán. Belsejét rázta a félelem s szemében valami melegség gyűlt össze. Sírni szeretett volna.

„Én megyek a hadnagy úrral!“ szólalt meg háta mögött egy töredezett hang. Kuhár felkelt s az ajtó felé lépett.

„Valami fegyvert hozzon magával!“ szólt rá a hadnagy. De Kuhár csak legyintett a kezével.

„Minek az!“ mondta mély, fájdalmas hangon s fedetlen, meghajtott fővel, puszta kézzel lassan előre indult.

A folyosón hideg szél sivított végig s arcukba csapta a fagyos esővizet. A hadnagy meggyujtotta a villanyos zseblámpát, hosszú, sivár fénykéve vetődött végig a fekete levegőn, a szemközti falon ide-oda lengő, remegő fénypontba gyűlve össze. Itt-ott megcsillantak a nedves falak.

Kuhár lassú, egyenletes léptekkel haladt előre. A hadnagy nem bírta megérteni, hogy miért vállalkozott ez a már annyira megviselt ember önként erre a — most már ő is úgy érezte — veszélyes s borzalmas útra. S hogy ő maga miért vállalkozott rá? Hisz ha csak egy közönséges, dühöngő őrülttel kerülnek is szembe, az se számít mulatságnak épp . . . de még egyéb is történhetik! . . . vajjon micsoda?

Lépéseik kongva visszhangoztak az üres házban. — Halkabban kéne járni — gondolta a hadnagy, de aztán mégse szólt. — Minek az? — Valami ernyedt bágyadtság feküdte meg a tagjait.

Kuhár megállás nélkül fordult be a lépcsőházba. A hadnagy kezébe vette a revolvert s lecsattantotta a biztonsági zárat. Elhatározta, hogy inkább lelövi, minthogy neki csak a haja szála is meggörbüljön, elhatározta, hogy az első gyanus mozdulatra azonnal lelövi, egy pillanatig sem vár, mit bánja ő! . . .

A vasajtó csillant meg hirtelen a lámpa fényében s ugyanabban a pillanatban a hadnagy orrát megütötte a padlás dohos, száraz szaga.

— Tehát itt volnánk! — gondolta s keze nagyot remegett, a fénycsóva cikázva futott végig a falon.

De Kuhár nem nyitotta ki a vasajtót, hanem oldalt lépett.

— Azt akarja, hogy én lépjek be elsőnek! — gondolta hirtelen támadt gyűlölettel a hadnagy.

Rávilágitott Kuhárra s akkor látta, hogy az egy ablak mellett áll s kihajol rajta.

„Mit csinál?“ kérdezte halkan a hadnagy.

Kuhár mozdulatlanul bámult ki a fekete, nedves éjszakába. A hadnagy is kihajolt.

Mélyen alattuk, a csillogó sínhálózat között, ezernyi tündöklő fény remegett. A nagy ívlámpák éles fényében szürkén peregtek az esőfonalak, szél zúgott végig a hosszú síkságon. Messze a pályaudvar tájékán homályos, veres-sárga fényáradat emelkedett az égnek. S közvetlenül az ablak alatt egy óriási mozdony állt, ívlámpa világította meg belsejét, amelyben valami kis fekete alak hánykolódott sebes mozdulatokkal, a katlanból kicsapódó tűz vörhenyes lángja egy-egy pillanatra megvilágította fakó-fekete arcát. A kerekek közül éles szisszenéssel tódult ki a fehéren fénylő gőz.

Kuhár végigsimította homlokát, azután hátralépett.

„Imádkozni!“ mondta halk hangon s letérdelt. Összekulcsolta kezét, feje legörnyedt, ajka hangtalanul, hosszan mozgott. A hadnagy bámész-

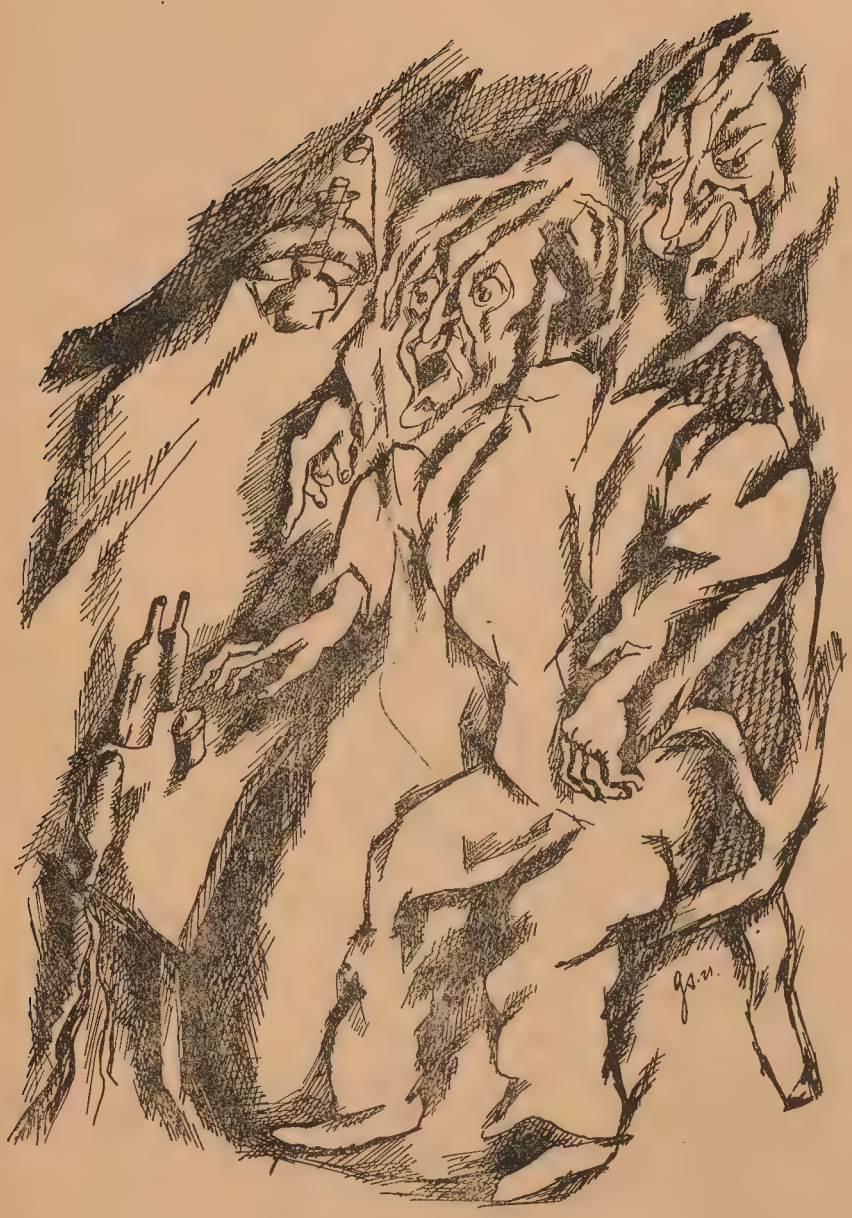

kodva nézett rá. Az ezüstösen fénylő, mélyen lehajtott fej alázatosan hajladozott előtte.

Azután felkelt s gondolkozás, habozás nélkül — mintha minden félelem kiszállt volna testéből — az ajtóhoz lépett s lassan, de határozottan kinyitotta. A vastengely csikorogva fordult.

Diró szobája tárt ajtóval feküdt előttük. A petróleumlámpa gyenge fénye csak homályosan világította meg a szoba belsejét, a hadnagy kissé előrelépett, hogy jobban lásson. De már a következő pillanatban iszonyú kiáltással hátraugrott s megkapaszkodott Kuhárban.

Úgy látszik épp abban a pillanatban nyitottak be, mikor a tükörkép élete kivált Diró testéből.

Diró katonaruhában mereven, mozdulatlanul, szinte élettelenül terült el a tükörrel szemben álló karosszékben. Teste fölött valami halvány pára libegett egy pillanatra, majd rácsapódott a tükörre.

A kép lassan vált ki a tükörből. Elébb az arc szállt le az üveg síma felületéről s a levegőben lógva ide-odalibegett. Fokozatosan egyik testrész a másik után röppent az arc alá, végre egyenesen, szilárdan állt. De ekkor még élettelen volt. S csak néhány pillanat után ömlött szét tagjaiban a halvány-sárga fény, mint a vér az erekben s ekkor megmozdult, lassan, mint aki ájulásból ébred, lassan, nagyon lassan kinyújtotta tagjait és nyújtózkodott.

A hadnagynak földbe gyökeresedett a lába. Hápogó szájjal bámult Kuhárra, aki előrehajolva, üveges szemmel meredt maga elé.

„Őrület... őrület" sziszegte a hadnagy s a fejéhez kapott. A tükörkép megindult s a szoba egyik sarkába röppent. A tükörben üresen látszott a karosszék.

A percek úgy multak el, mint hosszú, gyötrelmes évek. A pályaudvar felől néha behallatszott a vonatok sípolása, az ablak egy repedésén befújt a szél s meg-meglobogtatta a petróleumlámpa lángját.

Annyit meg lehetett állapítani, hogy a tükörkép nem látja őket vagy legalább is nem vesz róluk tudomást. Különben is úgy látszott, mintha valami fontos dolga volna, egyik sarokból a másikban termett, villám-

gyorsan cikázott át a szobán, de valami határozott terve volt, mert a bútorokat ide-oda tologatta s különböző tárgyakat cipelgetett egyik helyről a másikra.

Ez a rendezgetés körülbelül tíz percig tarthatott, ámbár Kuhár s a hadnagy megbízhatatlan időérzéke legalább egy órai tartamúra becsülte, holott a katonák egyöntetű állítása szerint összesen legföljebb egy óráig voltak fenn a padláson. Máskülönben is, kettőjük vallomása sok mindenben ellenkezik Kuhárnak a tükörképpel való táplálkozásáról szóló első vallomásával is. Igy ennél az első találkozásnál — s ez a legfontosabb eltérés — a tükörkép önálló élete alatt a test maga önkívületi állapotban, mozdulatlanul feküdt a karosszékben, míg a mostani vallomásból az következik, hogy mindketten önálló s egymástól független életet éltek, külön-külön mozogtak, beszéltek s haltak.

Nem! Haláluk mégse lehetett egymástól független!

Mikor a tükörkép elkészült a rendezgetéssel, a karosszékben ülő test mellé állt s föléje hajolva, az arcába nézett. Valami gyengédség volt abban, ahogy föléje hajolt — mondta a hadnagy. — Búcsúztak egymástól — állította Kuhár.

Percekig mozdulatlanul hajolt föléje. S hirtelen, mintha villany rángatná tagjait, kiegyenesedett, vad táncba kezdett. Hihetetlen sebességgel rugódott a magasba, karja, lába, minden testrésze villámgyorsan mozgott, néha szinte csak valami egybefolyó fénysávnak látszott, úgy röpült a szoba egyik sarkából a másikba. A szekrény tetején termett összegubbaszkodva, majd az asztalon állt egyenesen, a lámpán lógott már, a ruhafogas tetején ült a következő pillanatban. Hörgésszerű vad hangok hallatszottak a szobából, a tükörkép egyre növekvő félelmetes dühének hangjai.

Hirtelen megragadta a szekrényt s átölelve, forgolódó, rikoltó táncban kivitte a szoba közepéig.. A szekrény döngve csapódott a földnek s már az asztal röpült s már a fogas, sebesen keringve a levegőben, koppanásokkal, döngve, neki-nekicsapódva a falnak. A tükörkép fénylő alakja mint égő ostor suhogott a levegőben.

S mialatt pörgött a vad tánc, a karosszékben ülő test lassan kiegyenesedett s mérhetetlen dühtől s gyűlölettől eltorzult arccal felállt.

„Nem mered . . . gyáva kutya!“ ordította egyszerre a tükörkép teli szájjal s kinyújtva magas alakját, mozdulatlanul megállt az ablak előtt. A párkányon álló lámpa átsütött derekán.

A test lassan feléje emelte kezét, melyben egy revolver csillogott.

A hadnagy felordított s ájultan dőlt Kuhárra.

A következő pillanatban éles dörrenés hallatszott, rögtön utána a k é t h a n g ú rekedt orditás, mint a földrengés; végig az egész utcán nem volt ember, ki ne hallotta volna. Kuhár hátratántorodott s az ájult hadnaggyal együtt levágódott a földre.

A földön fekve még hallotta, hogy egy harmadik test is lezuhan s hogy a tükör cserepei éles csörömpöléssel esnek a padlóra.

Reggel felé találták meg őket ebben a helyzetben. Csak hosszas költögetés után ébredtek fel halálszerü ájulásukból.

A szoba középen Diró feküdt, átlőtt szívvel, holtan. Körülötte a bútordarabok egymás hegyén-hátán, szemben vele a tükör cserepei.

Kuhár felesége még az éj folyamán hirtelen meggyógyult. Úgy kilenc óra tájban, mikor a kéthangú kiáltás utoljára felhangzott, egyszerre felült az ágyban s kezével halántékát végigsimítva, lassan így szólt:

— Elment. —

(1918)

Minden jog a szerzőé

VERLAG JULIUS FISCHER, WIEN

Kiadásunkban megjelent:

DÉRY TIBOR: Ló Búza Ember. (Versek 1921—22.)

IGNOTUS: Olvasás közben.

GYÖRGY MÁTYÁS: Ismét csodák. (Versek.)

MARX: A tőke. (Két kötet.)

KROPOTKIN: A francia forradalom. (Két kötet.)

GORKIJ: A kispolgár.

DOSTOJEVSKIJ: A főinquizitor.

GOGOL: Egy őrült emlékiratai. (Amatőr-kiadás.)

MARX és ENGELS filozófiai és politikai fejlődése. (Levélváltásuk 1. sorozata 1844—1853.)

RABINDRANAT TRAGORE: Nacionalizmus.

DRUCKEREI „ELBEMÜHL" WIEN IX., BERGGASSE 31.

UJ MÜVÉSZEK KÖNYVE

SZERKESZTIK: KASSÁK LAJOS
MOHOLY NAGY-LÁSZLÓ

A könyv nagy, album alaku formában, münyomó papíron mindössze csak 500 számozott példányban készült. Ez a mü több mint 100 müvészi reprodukcióban adja a közönség elé a modern kor képzőmüvészeti, épitészeti, zenei, kinotechnikai és technikai produktumait. Az illusztrációkat, melyek eddig majdnem teljesen ismeretlenek a magyar közönség előtt: — Kassák Lajos kimerítő előszava vezeti be.

4605.

SPECIAL 89-B
456
GETTY CENTER LIBRARY